

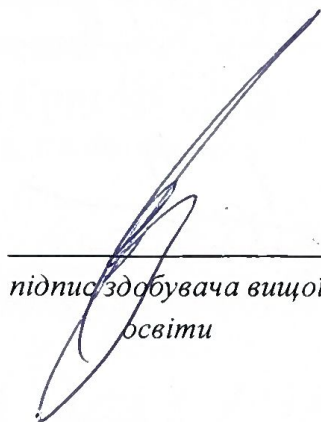
**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ТА АНАЛІЗ ЕКСПОРТНО-
ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ»**

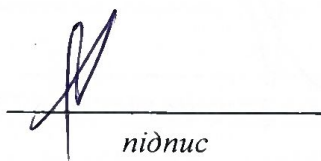
Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня
II курсу, групи ОМА-24-1,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Державний аудит;
судово-економічна експертиза у
фінансових розслідуваннях»

підпис здобувача вищої
освіти

Вареника Ігоря
Григоровича

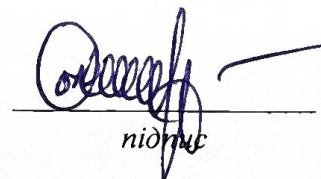
Науковий керівник

підпис

Лісовий Андрій
Васильович, д. е. н.
професор

Гарант освітньо-
професійної програми

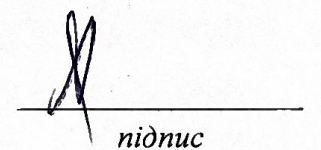

підпис

О.П. Радчук

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від «19» 04 2026 № 13

Завідувач кафедри

підпис

Лісовий Андрій
Васильович, д. е. н.
професор

Ірпінь – 2026

Ресстрація № 1 19.01.2016р. [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки До захисту 22.01.2016р [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 701014 03.02.2016 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Мавренкова Ю.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії:

<u>[підпис]</u> (підпис)	<u>Місочий А.В.</u> (ініціали, ПІБ)
<u>[підпис]</u> (підпис)	<u>Савченко А.М.</u> (ініціали, ПІБ)
<u>[підпис]</u> (підпис)	<u>Панасюк О.В.</u> (ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
міст роботи (наукова і фактична значимість роботи, її наукова цінність, глибина дослідження, здатність узагальнювати теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та повнота викладення матеріалу)	від 0 до 30	25		✓
рівень підготовки здобувача (вміння розуміти професійною термінологією, виконувати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	4		✓
представлення здобувача до виконання роботи (дотримання графіку, врахування особливостей зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	5		✓
СУМА БАЛІВ	від 0 до 50	34		✓

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

Доповідь	від 0 до 15	15		
Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	13		
СУМА БАЛІВ	від 0 до 50	33		
ВІСЬОТКОВА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
70	C	4	03.02.	✓

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи податкового аудиту та аналізу експортно-імпортних операцій підприємства	12
1.1. Сутність експортно-імпортої діяльності підприємства як об'єкта податкового аудиту та аналізу	12
1.2. Загальна характеристика підприємства та аналіз показників фінансово-господарського стану ТОВ «ЕПІРОК Україна»	34
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти податкового аудиту і аналізу експортно-імпортої діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна»	40
2.1. Організація та методика проведення податкового аудиту експортно-імпортої операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна»	40
2.2. Організація та методика податкового аналізу експортно-імпортої операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна»	49
РОЗДІЛ 3. Напрямки вдосконалення податкового аудиту та аналізу експортно-імпортої операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна»	57
Висновки	68
Список використаних джерел	74
Додатки	75

ВСТУП

Активізація експортно-імпортних операцій є важливою передумовою економічного зростання держави та визначає рівень її інтегрованості у глобальний ринковий простір. У період до початку повномасштабної війни спостерігалось поступове зміцнення зовнішньоторговельного потенціалу України, що було пов'язано з поглибленням співробітництва з країнами ЄС та розширенням участі українських виробників у світових ланцюгах постачання. Значна кількість підприємств промислового сектору досягла конкурентних позицій на міжнародних ринках.

Однак війна спричинила масштабні руйнування виробничої інфраструктури, втрату активів, переривання логістичних маршрутів та каналів збуту продукції. Це призвело до подальшого погіршення галузевої структури промисловості, передусім через зниження частки металургійної, хімічної та машинобудівної галузей у національній економіці. Така негативна динаміка обумовлена не лише збройною агресією, але й накопиченими структурними дисбалансами: дефіцитом інвестицій у модернізацію виробництва, зношеною технологічною базою, недостатніми витратами на наукові дослідження та інновації, скороченням висококваліфікованих кадрів, слабкою кооперацією на підприємницькому рівні та нерозвиненістю замкнених циклів виготовлення продукції високого технічного рівня.

У таких умовах зростає потреба у всебічному дослідженні механізмів аудиту та аналізу експортно-імпортних операцій, які здатні забезпечити:

- об'єктивне оцінювання впливу зовнішніх ризиків на фінансовий стан і конкурентоспроможність підприємств;
- своєчасне виявлення порушень у податковому та митному регулюванні;
- підвищення прозорості розрахунків із бюджетом та зниження податкових ризиків;
- обґрунтованість управлінських рішень щодо відновлення і диверсифікації зовнішніх ринків;

– формування рекомендацій щодо оптимізації структури експорту та імпорту, підвищення доданої вартості продукції.

Інформаційна основа роботи. Теоретико-методологічні основи міжнародної торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності досліджували такі зарубіжні вчені як Smith A., Ricardo D., Heckscher E., Ohlin B., Fugazza M. та інші.

Аналіз ефективності та ризиків експортно-імпортних операцій досліджували Белінська Я. В., Коляда О. В., Назаров М. І., Войнаренко М. П., Дrajниця С. А., Склабінська А. І., Ганін В. І., Борох С. В., Вовк В. А. та інші. Податковий аудит та аналіз зовнішньоекономічної діяльності розглядали Артюх О. В., Левченко Н. М., Пальчиковський С. В., Лубенченко О. Є., Жукова Т. А. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є Метою дослідження є удосконалення методичних підходів до проведення податкового аудиту та аналізу експортно-імпортних операцій підприємства та розробка практичних рекомендацій для їх удосконалення.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- розкрити економічну сутність експортно-імпортної діяльності підприємства як об'єкта податкового аудиту та аналізу;
- надати загальну характеристику діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» та здійснити оцінку його фінансово-господарського стану;
- обґрунтувати організаційні та методичні підходи до проведення податкового аудиту експортно-імпортних операцій підприємства;
- провести податковий аналіз експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна» з урахуванням чинних вимог податкового законодавства;
- визначити основні напрями удосконалення податкового аудиту та аналізу експортно-імпортних операцій підприємства.

Методи дослідження. Під час виконання дослідження застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, методи аналізу та

синтезу використано для розкриття теоретичних положень податкового аудиту та особливостей аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Економіко-статистичний інструментарій застосовано для оцінювання фінансових результатів і виявлення тенденцій розвитку підприємства. Методи горизонтального й вертикального аналізу сприяли дослідженню структури показників фінансової звітності і змін у їх динаміці. Факторний аналіз дав змогу визначити ключові чинники, що впливають на формування фінансових результатів. Метод порівняння було використано для оцінки змін діяльності підприємства в часі та відносно нормативних орієнтирів. Графічні засоби забезпечили наочне представлення отриманих результатів. Узагальнення застосовано для формулювання обґрунтованих висновків і рекомендацій щодо підвищення ефективності експортно-імпортних операцій.

Об'єкт дослідження – експортно-імпортна діяльність ТОВ «ЕПІРОК Україна».

База дослідження – ТОВ «ЕПІРОК Україна».

Предмет дослідження – теоретичні та методичні засади податкового аудиту і аналізу експортно-імпортної діяльності підприємства.

Інформаційну базу дослідження сформували нормативно-правові документи України, що регламентують порядок проведення аудиту та економічного аналізу господарської діяльності підприємств, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали фахових періодичних видань. Практичні розрахунки та аналітичні висновки ґрунтувалися на показниках бухгалтерського обліку й офіційної фінансової звітності ТОВ «ЕПІРОК Україна», що забезпечило високий рівень достовірності отриманих результатів.

Наукова новизна полягає в удосконаленні підходів до вивчення експортно-імпортної діяльності як об'єкта податкового аудиту та аналізу, а також в удосконаленні методичних підходів до податкового аудиту й аналізу експортно-імпортних операцій. Розроблено пропозиції щодо підвищення

ефективності податкового контролю та мінімізації ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Практична значущість Запропоновані рекомендації спрямовані на зниження податкових ризиків, удосконалення внутрішнього контролю та покращення фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності на прикладі ТОВ «ЕПРОК Україна».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність експортно-імпоротної діяльності підприємства як об'єкта податкового аудиту та аналізу

Експортно-імпортні операції підприємств виступають стратегічним механізмом зміцнення національної економіки, сприяючи її залученню до міжнародних ринків, підвищенню якості та конкурентного статусу продукції, а також активізації припливу іноземного капіталу. В умовах посилення глобальних економічних взаємозв'язків експорт слугує індикатором здатності підприємства адаптуватися до зовнішнього конкурентного середовища, тоді як імпорту забезпечує доступ до сучасних технологій, інноваційних матеріалів і прогресивних управлінських рішень, що формують основу технічного оновлення виробництва.

Сучасна динаміка розвитку експортно-імпоротної діяльності промислових суб'єктів господарювання характеризується високою волатильністю. Середовище функціонування підприємств постійно змінюється під впливом соціально-економічних викликів: військових дій, економічних криз, пандемій, енергетичної нестабільності, природних катастроф та інших форсмажорних явищ. За таких умов держава посилює свою регулюючу й стимулюючу роль: формує комплекс інструментів підтримки зовнішньоекономічної активності, впроваджує програми сприяння експорту, удосконалює торговельну політику та систему захисту національного виробника [3].

Таким чином, розвиток експортно-імпортних операцій є не лише внутрішньою потребою підприємств, а й важливою умовою забезпечення економічної стійкості країни, її інтеграції у глобальні виробничо-інноваційні ланцюги та підвищення рівня добробуту суспільства.

Експортно-імпотрна діяльність підприємств є складовою зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до Господарського кодексу України зовнішньоекономічна діяльність визначається як господарська діяльність, у процесі здійснення якої відбувається перетин митного кордону України майном та (або) робочою силою [11].

Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність — це діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що базується на взаємовідносинах між ними й здійснюється як на території України, так і за її межами [35].

Митний кодекс України визначає експорт як митний режим (остаточне вивезення), відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення. Імпорт у Митному кодексі трактується як випуск для вільного обігу, тобто митний режим, за яким іноземні товари після сплати всіх митних платежів, установлених законодавством України, випускаються для вільного обігу на її митній території [24].

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», експортом вважається продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарювання (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт. Імпорт визначається як купівля українськими суб'єктами ЗЕД в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення на територію України, включаючи купівлю продукції для власного споживання установами України, розташованими за її межами [35].

Структура експортно-імпортної діяльності підприємства подана на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Структура експортно-імпоротної діяльності підприємства.

У науковій літературі розвиток експортно-імпоротної діяльності пояснюється низкою теоретичних підходів. Зокрема, теорія абсолютних переваг А. Сміта обґрунтовує доцільність міжнародної торгівлі, коли країна експортує ті товари, які виробляє ефективніше за інші [43]. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо доводить, що торгівля вигідна навіть за умови нижчої продуктивності, якщо країни спеціалізуються на виробництві товарів з найменшими альтернативними витратами [42]. Закордонні вчені системно досліджують і вирішують проблеми розвитку експортно-імпоротної діяльності.

Jawaid S. T., Waheed A. та Siddiqui A. H. стали першими науковцями, які комплексно оцінили вплив умов торгівлі в цілому, специфіки двосторонніх торговельних відносин та динаміки цін у ключових товарних групах на економічний розвиток країн, що належать до групи тих, які розвиваються. Результати їхніх досліджень засвідчили наявність прямого позитивного взаємозв'язку між умовами торгівлі та темпами економічного зростання, що є важливим аргументом на користь реалізації активної політики підтримки експорту [40].

У працях Fugazza M. та Molina A. С. доведено, що державні стимули для нарощення експортних доходів забезпечують вищу економічну віддачу від вкладених коштів порівняно з інструментами, спрямованими на скорочення початкових витрат виходу підприємств на зовнішні ринки або зниження постійних витрат нових експортерів. Відповідно, саме такі субсидії виявляються найбільш ефективним механізмом стимулювання експорту [38].

Серед вітчизняних дослідників переважає узгоджена позиція щодо того, що розвиток експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Науковці наголошують, що внутрішнє середовище підприємства охоплює такі детермінанти, як складність організації та виконання експортно-імпорتنних операцій, рівень формалізації зовнішньоекономічних зв'язків, особливості управління внутрішніми бізнес-процесами, а також параметри контролю й регулювання ЗЕД на рівні підприємства [2].

Зовнішні фактори, на думку ряду авторів, пов'язані передусім зі стратегічними підходами до формування каналів експорту й імпорту, масштабами присутності на міжнародних ринках, конкурентним тиском у сфері зовнішньої торгівлі та рівнем технологічного забезпечення операцій міжнародного обміну [6].

Окрему групу становлять спеціальні чинники, які істотно трансформують можливості підприємств у сфері ЗЕД. До них відносять ефективність державної політики регулювання зовнішньої торгівлі, швидкість цифрових трансформацій системи управління експортно-імпортними потоками, розвиненість інституційного середовища, а також ступінь залежності внутрішнього ринку від критичного імпорту й потенціал імпортозаміщення [2; 6].

Отже, підсумовуючи думки відомих учених щодо розвитку експортно-імпоротної діяльності підприємства та його управління, на рис. 1.2 наведено змістовну модель цього розвитку.

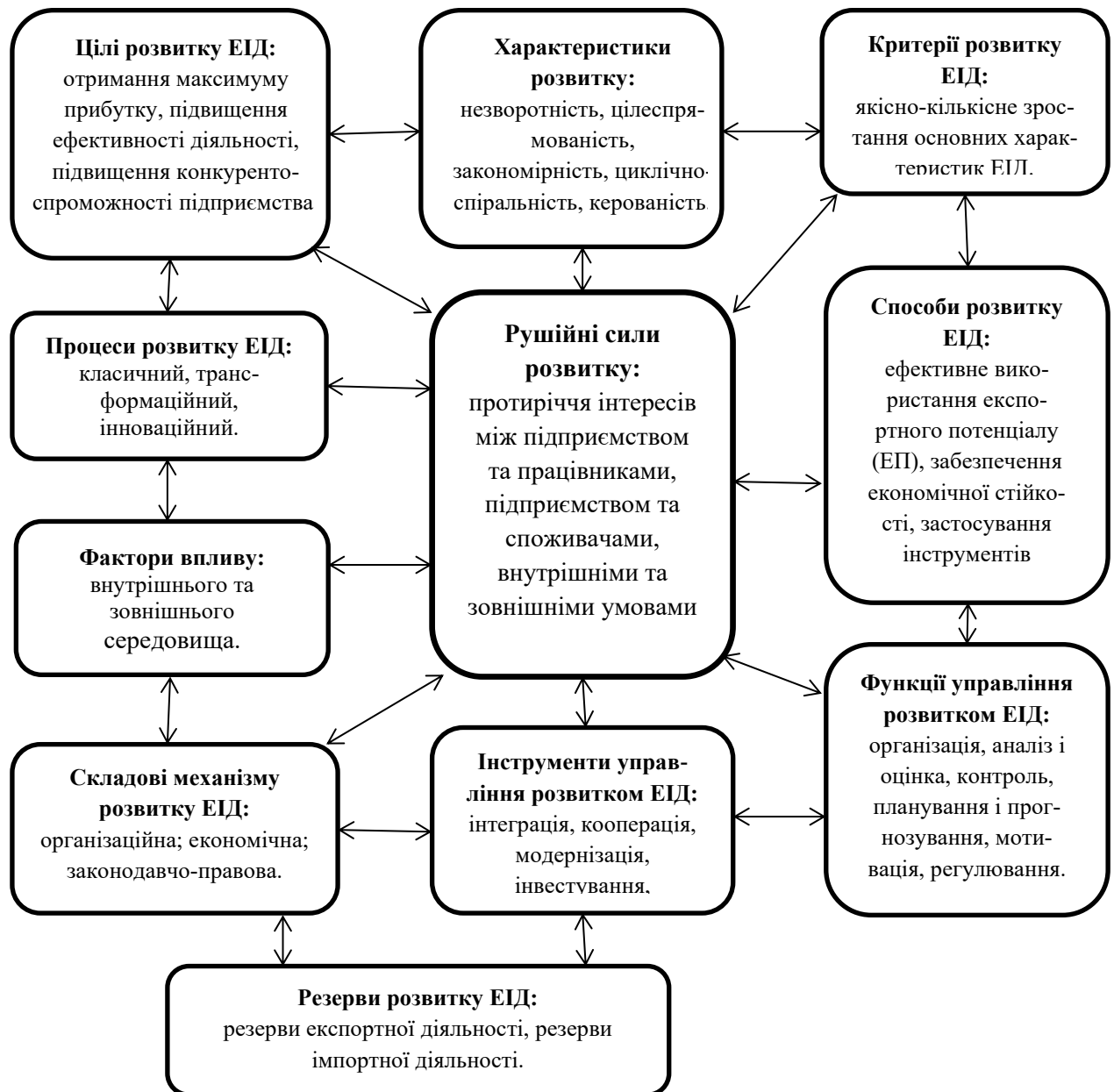

Рис. 1.2. Змістовна модель розвитку експортно-імпортної діяльності підприємства.

Функціонування зовнішньоекономічної діяльності, зокрема експортно-імпортних операцій, базується на чітко визначеному нормативно-законодавчому полі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Нормативне регулювання експортно-імпортних операцій

№ з/п	Нормативний документ	Зміст
1	Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами)	Визначає податковий механізм оподаткування імпорту та експорту: ставки ПДВ і акцизу, правила формування податкового кредиту, порядок оподаткування прибутку
2	Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI	Регулює митні процедури, визначає порядок нарахування та сплати митних платежів і контроль за переміщенням товарів через митний кордон України
3	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами)	Встановлює юридичні засади організації ЗЕД, права та обов'язки суб'єктів зовнішньої торгівлі, механізми державного регулювання
4	Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України... щодо особливостей оподаткування у період воєнного стану»	Визначає особливості оподаткування імпорту й адміністрування податків у ЗЕД під час воєнного стану
5	Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014)	Передбачає тарифні преференції, поступове зниження ставок ввізного мита, гармонізацію митно-податкових процедур із нормами ЄС
6	Постанова КМУ «Про затвердження переліку товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню...» від 23.12.2021 № 1424	Визначає перелік товарів із додатковим контролем у зовнішній торгівлі (ліцензії, квоти)
7	Постанова КМУ «Деякі питання митного оформлення окремих товарів...» від 09.03.2022 № 236	Встановлює умови застосування відстрочення сплати митних платежів під час воєнного стану
8	Постанова КМУ «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» від 18.03.2022 № 314	Спрощує окремі дозвільні й митні процедури для підприємств у період війни
9	Постанова НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 № 18	Скорочує термін розрахунків за експортно-імпортними операціями для забезпечення валютної дисципліни
10	Наказ Мінфіну України від 30.05.2012 № 651 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій»	Визначає вимоги до оформлення митної декларації, що впливає на коректність нарахування митних платежів
11	НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Регулює порядок визначення курсових різниць та їх відображення в обліку при ЗЕД

Джерело: сформовано автором на основі [23; 24; 28; 30; 32; 33; 35].

Таким чином, нормативно-законодавча база України у сфері експортно-імпортової діяльності має комплексний характер і постійно адаптується до умов

воєнного стану, міжнародних санкцій та інтеграційних процесів з Європейським Союзом.

Загалом зовнішньоторговельні операції підприємств охоплюють два основні напрями: торгівлю товарами та торгівлю послугами. У міжнародній практиці їх реалізація може здійснюватися за двома базовими моделями — прямим або опосередкованим виходом на зовнішні ринки при експорті й імпорті.

Як зазначає А. А. Мазаракі, для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності експорт може здійснюватися у двох формах: через фактичне вивезення продукції за межі митної території України або шляхом продажу товарів нерезидентам без фізичного перетину ними державного кордону [17]. Водночас інші науковці пропонують розширене трактування видів експортних операцій, серед яких виділяють:

- продаж товарів за передплатою чи при розрахунку грошовими коштами;
- постачання у межах державного чи комерційного кредитування або з відстрочкою платежу;
- експорт за консигнаційними угодами;
- бартерні форми взаєморозрахунків;
- постачання продукції в рамках надання міжнародної допомоги [2].

В українській економічній науці імпорт трактується як важливий інструмент забезпечення внутрішньої економіки необхідними ресурсами та товарними потоками. Зокрема, В. Ф. Тищенко, В. М. Остапенко визначають імпорт як форму міжнародного обміну, за якої держава залучає іноземні товари, капітали та технології для забезпечення національного виробництва [16]. А. А. Мазаракі підкреслює, що імпорт є складовою інтеграції України у світовий ринок та передумовою нарощування інноваційного потенціалу вітчизняної економіки [17].

Узагальнюючи наукові підходи, слід відзначити, що українські дослідники розглядають імпорт не лише як механізм задоволення потреб внутрішнього ринку, а й як чинник підвищення технологічного рівня виробництва, зростання економічної безпеки та розширення міжнародної кооперації.

Ефективність здійснення експортно-імпортних операцій значною мірою залежить від своєчасного та коректного документального оформлення, яке встановлюється чинним законодавством і міжнародними правилами зовнішньої торгівлі. У зв'язку з цим доцільним є систематизування основних документів, що забезпечують правомірність та прозорість експортно-імпортних операцій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Документи для оформлення експортно-імпортних операцій

Категорія документів	Експортні операції	Коротка характеристика	Імпортні операції	Коротка характеристика
	Документ		Документ	
Комерційні документи	Комерційний інвойс	Підтверджує факт реалізації товарів/послуг та містить умови угоди: ціна, кількість, спосіб розрахунку і доставки.	Імпортний інвойс	Аналогічний документ, що використовується для підтвердження купівлі товарів, ввезених із-за кордону.
	Зовнішньоторговельний контракт	Угода між продавцем та покупцем, що визначає номенклатуру товарів, умови платежу, постачання та інші зобов'язання сторін.	Контракт на постачання	Документ, що регламентує імпортні поставки, включаючи обсяг, якість продукції, права й обов'язки учасників.
	Пакувальний лист	Містить інформацію про комплектацію та фізичні характеристики відвантаженого товару.	Пакувальний лист	Використовується для контролю відповідності отриманого товару заявленому в договорі.
Транспортні документи	Транспортна накладна	Підтверджує передачу товару перевізнику, є доказом власності на вантаж під час транспортування.	Транспортна накладна	Свідчить про приймання вантажу та використовується для митного і логістичного контролю.
Сертифікати, митні	Сертифікат походження	Засвідчує країну виробництва товару, що може впливати на митні	Сертифікат походження	Потрібний для застосування тарифних і нетарифних заходів

документи		платежі і пільги.		регулювання імпорту.
	Сертифікат відповідності	Підтверджує якість та безпечність продукції згідно з вимогами країни-імпортера.	Сертифікат відповідності	Підтверджує дотримання технічних стандартів імпортованих товарів.
	Митна декларація	Документ для митного оформлення експорту із зазначенням даних про товар і умови поставки.	Митна декларація	Подання обов'язкової інформації для ввезення товарів на митну територію держави.
	Страховий поліс	Гарантує відшкодування збитків у разі втрати або пошкодження вантажу під час транспортування.	Страховий поліс	Забезпечує захист імпортованих вантажів від ризиків під час доставки.
Дозвільні документи	Ліцензія, дозвіл	Використовується для товарів, експорт яких підлягає державному регулюванню.	Ліцензія, дозвіл	Вимагається при імпорті окремих категорій товарів, що контролюються державою або міжнародними угодами.

Джерело: [22].

Коректне та своєчасне оформлення зовнішньоторговельної документації є необхідною умовою дотримання правових і митних норм, що, у свою чергу, забезпечує безперервність міжнародного товарообігу та зниження операційних ризиків. Якісне ведення документообігу підтримує результативність зовнішньоекономічних угод і формує довіру до підприємства з боку іноземних партнерів. Ефективний контроль за документами дозволяє запобігати спірним ситуаціям, штрафним санкціям і затримкам вантажів, сприяючи стабільності довгострокових торговельних зв'язків. Таким чином, процес управління документацією відіграє ключову роль у забезпеченні успішного функціонування міжнародної торгівлі [22].

Визнання доходів за експортними операціями здійснюється відповідно до норм П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [9]. Згідно з цими вимогами, господарські операції в іноземній валюті при первинному відображенні перераховуються у валюту звітності за курсом НБУ на дату здійснення операції, тобто на момент виникнення доходу. Дохід визнається після переходу права власності на товар від продавця до покупця. У бухгалтерському обліку

така операція відображається проведенням: дебет рахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» — кредит рахунку 70 «Доходи від реалізації» [9].

Отже, експортно-імпортна діяльність підприємства є багатокомпонентною системою, що інтегрує виробничі процеси, фінансові розрахунки, митне регулювання та маркетингове забезпечення. Її результативність визначається поєднанням державної політики, конкурентного потенціалу підприємства, рівня розвитку інфраструктури ЗЕД та інноваційних можливостей суб'єкта господарювання.

Оподаткування експортно-імпортних операцій на рівні підприємства виступає ключовим елементом формування його фінансових результатів та визначає кінцеву ефективність участі у зовнішньоекономічних відносинах. Податкові зобов'язання при здійсненні ЗЕД впливають на собівартість продукції, конкурентоспроможність цінових пропозицій, рівень прибутковості та ліквідність підприємства. Саме тому управління податковими потоками повинно бути інтегрованою складовою фінансової політики суб'єкта господарювання [1].

У процесі імпорту підприємство несе додаткові податкові витрати, пов'язані зі сплатою ввізного мита, акцизу (за потреби), митних зборів та податку на додану вартість. Ці платежі формують податкове навантаження, збільшуючи вартість товарів, що імпортуються. Важливим для підприємства є забезпечення коректності митної вартості та документального підтвердження податкового кредиту з ПДВ, що дозволяє частково компенсувати фіскальні витрати. Крім того, вибір режиму імпорту (звичайний, тимчасове ввезення, переробка на митній території тощо) може суттєво змінювати податкові наслідки [16].

При експорті товарів підприємство користується нульовою ставкою ПДВ, що дає змогу повернути раніше сплачений податок при закупівлі товарів, робіт і послуг. Для підприємства це створює можливість покращення грошового потоку та підвищення рентабельності зовнішньоторговельних контрактів.

Водночас застосування нульової ставки супроводжується високими вимогами до податкової дисципліни, точності оформлення митних та супровідних документів, що потребує належного внутрішнього контролю [16].

Підприємство зацікавлене у використанні наданих законодавством пільг, знижених ставок мит та преференцій відповідно до правил визначення країни походження товарів. Раціональне застосування таких інструментів дозволяє зменшити податкове навантаження та підвищити ефективність ЗЕД. Водночас неналежне оформлення документів або помилки в класифікації товарів можуть спричиняти податкові ризики та штрафні санкції.

Оподаткування експортно-імпортних операцій у період воєнного стану зазнало суттєвих нормативних змін, спрямованих на забезпечення безперебійного функціонування зовнішньоторговельної діяльності підприємств та підтримку їх фінансової стійкості [22]. З метою ефективного аудиту та аналізу податкових зобов'язань суб'єктів ЗЕД доцільно систематизувати ключові особливості чинного правового регулювання оподаткування в умовах воєнного стану, наведені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3.

**Особливості оподаткування експортно-імпортних операцій
в умовах воєнного стану**

№ з/п	Напрямок податкового регулювання	Суть змін та особливостей	Нормативний документ
1	Оподаткування імпорту	Відстрочення сплати митних платежів для окремих груп товарів; звільнення від мита та ПДВ для гуманітарних і військових поставок	Постанова КМУ від 09.03.2022 № 236; Закон України № 3219-IX
2	Оподаткування експорту	Застосування нульової ставки ПДВ для підтверджених експортних операцій	Податковий кодекс України (ст. 195)
3	Валютний контроль	Скорочення терміну розрахунків за ЗЕД-контрактами з 365 до 120 днів	Постанова НБУ від 24.02.2022 № 18
4	Митні процедури	Спрощення митного оформлення, зменшення дозвільних документів	Постанова КМУ від 18.03.2022 № 314
5	Податковий комплаєнс	Посилення перевірок митної вартості та документального підтвердження ЗЕД	Податковий та Митний кодекси України

№ з/п	Напрямок податкового регулювання	Суть змін та особливостей	Нормативний документ
6	Податковий кредит з ПДВ	Збереження права на віднесення сплаченого ПДВ до податкового кредиту	Податковий кодекс України (ст. 198)
7	Преференційні митні режими	Надання тарифних преференцій згідно з правилами походження товарів	Угода про асоціацію Україна — ЄС

Джерело: сформовано автором на основі [28; 30; 32; 33]

Запроваджені нормативні зміни в оподаткуванні експортно-імпортних операцій у період воєнного стану спрямовані на зменшення фіскального навантаження на підприємства та забезпечення стабільності зовнішньоторговельних поставок. Водночас посилення контролю за валютними та митними аспектами ЗЕД вимагає від суб'єктів господарювання підвищення рівня податкової дисципліни та точності документального оформлення операцій.

Податковий аудит експортно-імпортних операцій підприємства являє собою комплекс процедур щодо контролю правильності оподаткування, документального супроводу та бухгалтерського відображення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. На думку О. В. Артюх, податковий аудит виконує не лише перевірочну функцію, але й забезпечує превентивний контроль, спрямований на запобігання фіскальним ризикам та мінімізацію податкових втрат [1].

У наукових джерелах відсутня єдність у трактуванні податкового аудиту. Частина дослідників ототожнює його з державним податковим контролем як формою перевірочної діяльності фіскальних органів. Інші автори розглядають податковий аудит ширше — як поєднання державного контролю та незалежної аудиторської перевірки. О. Артюх визначає його як аналіз коректності нарахування й сплати податків контролюючими органами, а також як роботу незалежних аудиторів щодо виявлення помилок у податковому обліку та надання рекомендацій за результатами перевірки. Поряд із цим окремі вчені наполягають на повному віднесенні податкового аудиту до сфери незалежної

аудиторської діяльності, підкреслюючи його альтернативний характер щодо державних перевірок та спрямованість на забезпечення виконання платниками податків законодавчо встановлених зобов'язань [1]. Існують підходи, де розмежовуються поняття «податковий аудит» як контрольної функції держави та «аудит оподаткування» як незалежного аналізу податкового обліку й розрахунків; водночас у ряді праць ці терміни фактично використовуються як синоніми.

Відповідно до міжнародних стандартів аудит спрямований на формування обґрунтованої незалежної думки щодо достовірності податкового обліку та звітності, повноти відображення об'єктів оподаткування і дотримання вимог податкового законодавства. Цілі податкового аудиту мають ієрархічний характер та підпорядковані загальній меті забезпечення податкової дисципліни. Ключові з них охоплюють перевірку правильності формування податкових зобов'язань; оцінку відповідності податкового обліку й звітності законодавчим нормам; виявлення порушень та податкових ризиків; узагальнення результатів перевірки у формі аудиторського висновку; розробку рекомендацій щодо мінімізації ризиків та підвищення податкової безпеки [21].

Система завдань податкового аудиту спрямована на практичну реалізацію зазначених цілей та включає збирання достатніх аудиторських доказів щодо правильності нарахування і сплати податків, аналіз первинних документів та податкової звітності, оцінку функціонування внутрішнього контролю в частині оподаткування та формування пропозицій щодо поліпшення податкового адміністрування на підприємстві.

У систематизованому вигляді позиції дослідників щодо визначення об'єктів державного контролю за оподаткуванням можна подати таким чином:

- елементи оподаткування, передбачені нормами податкового законодавства;

- правильність нарахування, своєчасність і повнота внесення податкових платежів, формування і подання податкової звітності, а також інші аспекти контрольної діяльності;
- події та операції господарського життя, результати яких підлягають контролю в частині оподаткування;
- фінансово-економічні процеси платників податків, що відображені в облікових регістрах та спричиняють виникнення податкових зобов'язань;
- взаємовідносини між контролюючими органами та платниками щодо дотримання ними правил податкового законодавства, у тому числі стосовно формування та подання звітності;
- документація бухгалтерського й податкового обліку та звітність, яка використовується для підтвердження податкових розрахунків [1].

Таким чином, податковий аудит спрямований не лише на перевірку коректності обчислення податків, але й на забезпечення податкової прозорості, виявлення ризиків та формування пропозицій для підвищення податкової відповідальності суб'єктів господарювання.

Класифікаційна модель принципів податкового аудиту ґрунтується на системному підході до фінансового контролю як наукового пізнання. Податковий аудит розглядається як складова незалежного фінансового контролю та поєднує у собі як загальнонаукові, так і спеціальні підходи до організації та здійснення контрольно-аналітичних процедур.

У структурі принципів податкового аудиту виокремлюють три рівні:

1. Універсальні принципи, що відображають фундаментальні закони розвитку науки та суспільства, а саме: принцип розвитку, загального взаємозв'язку, об'єктивності, всебічності, єдності, конкретності істини тощо. Їх застосування забезпечує теоретичну обґрунтованість, логічність і наукову достовірність процесу аудиторського контролю [1].
2. Загальні принципи, які поділяються на групи:

- принципи організації контролю: розподіл контрольних повноважень, планування контрольно-аудиторських дій, безперервність і періодичність перевірок, комплексність, незалежність та гласність контрольних заходів. Застосування цих принципів спрямоване на формування системи ефективного управління процесом аудиту;

- принципи здійснення контролю: законність, достовірність отриманої інформації, відповідальність суб'єктів контролю, оперативність прийняття рішень, доказовість висновків, дотримання норм професійної етики. Дотримання зазначених вимог гарантує якість та об'єктивність аудиторського висновку [1].

3. Специфічні принципи податкового аудиту, що враховують особливості контролю у сфері оподаткування:

- з організації аудиту: принцип судової перевірки, автоматизації аудиторських процедур, адекватності взаємодії з державними контрольними органами, регулярності проведення податкового аудиту;

- по здійсненню аудиту: принцип суттєвості, ризикованості, скептицизму аудитора та превентивності аудиту. Реалізація цих положень зумовлює необхідність ідентифікації ризикових ділянок, критичного оцінювання податкової інформації та спрямованості аудиту на запобігання податковим порушенням [1].

Таким чином, класифікація принципів податкового аудиту забезпечує методологічну єдність під час організації та здійснення контрольних процедур, визначає вимоги до якості аудиторського процесу та підвищує його результативність у забезпеченні фінансово-бюджетної безпеки держави.

Система спеціальних методичних прийомів податкового аудиту ґрунтується на загальному впорядкуванні інструментів, що забезпечують реалізацію функцій податкового контролю. Вона охоплює два ключові напрями: методичні прийоми, пов'язані зі здійсненням аудиту, та прийоми, що забезпечують організацію аудиторських процедур [21].

У структурі проведення аудиту розрізняють:

1. Прямі методичні прийоми, спрямовані на безпосереднє отримання аудиторських доказів щодо достовірності податкових зобов'язань:

- документальні прийоми (аналіз первинних документів, перевірка записів, порівняння даних);
- фактичні прийоми (інвентаризація, огляд активів, контрольні заміри, експертизи) [21].

2. Непрямі методичні прийоми, які передбачають застосування аналітичних процедур для оцінки логічності та обґрунтованості фінансово-податкових показників:

- економічний аналіз;
- статистичні, обчислювальні та порівняльні методи;
- узагальнення та інтерпретація отриманих результатів [21].

Паралельно до цього застосовуються організаційні підходи, що визначають характер вибірки та структуру аудиту:

- суцільний контроль;
- вибірковий контроль;
- аналітичний та статистичний підхід;
- комбінований аудит [21].

Усі зазначені прийоми забезпечують комплексне охоплення таких етапів, як перевірка за видами податків, оцінка ризиків, експертиза податкової інформації, моделювання та прогнозування, тестування відповідності, процедурні запити, а також нагляд й інші методи.

Теоретичне підґрунтя податкового аудиту експортно-імпортних операцій базується на вимогах Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Закону України «Про валюту і валютні операції», що формують нормативно-правові засади здійснення операцій міжнародної торгівлі й визначають податкові зобов'язання суб'єктів господарювання у сфері ЗЕД [24; 28]. Важливе значення у контексті

валютного регулювання має П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», відповідно до якого операції в іноземній валюті первинно визнаються через перерахунок за курсом Національного банку України на дату здійснення господарської операції, що забезпечує коректне відображення курсових різниць та доходів підприємства [23]. При визначенні фінансових результатів та амортизації витрат використовуються положення П(С)БО 15 «Дохід» і П(С)БО 16 «Витрати», а у разі ведення міжнародної звітності — відповідні стандарти МСФЗ, зокрема МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами» та МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [23].

Податковий аудит експортно-імпортних операцій охоплює перевірку законності застосування ставок податку на додану вартість відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України, який встановлює нульову ставку ПДВ на операції з експорту товарів за умови належного документального підтвердження факту перетину митного кордону, та визначає порядок формування податкового кредиту при імпорті, виходячи із митної вартості, збільшеної на суму ввізного мита й акцизного податку (у разі його наявності) [1]. Актуальним напрямом контролю в межах аудиту є оцінка дотримання валютного законодавства у частині строків надходження валютної виручки від експорту та оплати імпортованих товарів, що регламентовано положеннями Закону України «Про валюту і валютні операції» та підзаконними актами НБУ, які передбачають відповідальність за порушення валютної дисципліни, включаючи штрафні санкції та припинення ЗЕД-діяльності [4; 8].

Суттєвими завданнями податкового аудиту є перевірка правильності формування доходів від реалізації продукції нерезидентам та обліку витрат на імпортні закупівлі, встановлення моменту переходу права власності, співставлення даних бухгалтерського обліку з митними деклараціями (МД-2, МД-3) та товаросупровідними документами, а також контроль достовірності використаних валютних курсів при відображенні операцій у звітності. Особлива увага приділяється питанням трансфертного ціноутворення, оскільки

операції з пов'язаними нерезидентами можуть призводити до штучного заниження податкової бази. Такі питання регулюються нормами ст. 39 Податкового кодексу України та вимогами міжнародних керівних принципів ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення [28].

Аудиторський контроль експортно-імпортних операцій тісно переплітається з аналізом митного законодавства, адже саме митна вартість товарів є базою для нарахування митних платежів і частково ПДВ. Тому аудитору необхідно оцінювати коректність класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, відповідність сертифікатів походження, сертифікатів відповідності технічним регламентам та контроль за наявністю ліцензій і дозвільних документів у разі товарів з обмеженим режимом переміщення [21]. Виявлення помилок у цих аспектах дає змогу запобігти значним штрафним санкціям і фінансовим збиткам для підприємства.

Таким чином, податковий аудит експортно-імпортової діяльності підприємства являє собою складну систему перевірки, яка охоплює фінансово-бухгалтерські, митні, валютні та податкові аспекти. Його результативність визначається здатністю аудитора забезпечити законність здійснюваних операцій, своєчасне виявлення ризиків та формування рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства на міжнародних ринках і зміцненню економічної безпеки в умовах глобалізації.

Фінансовий аналіз експортно-імпортних операцій є важливою складовою системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, оскільки дозволяє оцінити ефективність міжнародних торговельних угод, виявити резерви зростання прибутковості, а також забезпечити фінансову стабільність у динамічних умовах валютних коливань і митного регулювання.

Загалом фінансово-господарський аналіз — це система спеціальних знань і прийомів дослідження господарської діяльності підприємств для виявлення закономірностей, тенденцій і причинно-наслідкових зв'язків у формуванні

результатів [7]. Як зазначають науковці, фінансовий аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності — це процес системного дослідження фінансових результатів від експорту та імпорту товарів із метою оцінки динаміки валютних надходжень, платоспроможності, рентабельності операцій та впливу зовнішніх факторів на ефективність діяльності [8].

На думку О. Мазаракі, ЗЕД-аналіз має базуватися на поєднанні принципів управління ризиками, оцінювання економічного ефекту та адаптивності до глобального середовища. В. Микитенко підкреслює, що ефективність зовнішньоторговельних операцій визначається не лише комерційними результатами, але й здатністю підприємства формувати довгострокові ринкові переваги [17].

Експортна діяльність повинна ґрунтуватися на оцінці еластичності зовнішнього попиту, аналізі конкурентних позицій товару та оптимізації збутової стратегії на іноземних ринках. Деякі науковці, зокрема Войнаренко М. П., Дrajниця С. А., Склабінська А. І. наголошують на необхідності інтеграції фінансового аналізу в систему стратегічного планування ЗЕД, що передбачає використання індикаторів валютної ліквідності, рентабельності та ризикованості операцій [7].

Єлісєєва О. К. та Байєр А. Г. розглядають аналіз імпортової діяльності як інструмент інноваційного розвитку підприємства, оскільки імпорт високотехнологічних товарів сприяє оновленню виробничої бази та зростанню продуктивності [14]. На думку українського дослідника Волкової Н. А. та інші, вважають, що імпортозалежність має вимірюватися через співвідношення вартості імпортних закупівель до обсягу реалізованої продукції з урахуванням валютного чинника [8].

Таким чином, науковці підкреслюють, що методика аналізу експортно-імпортних операцій повинна бути комплексною, враховувати як фінансово-економічні, так і стратегічні аспекти, базуватися на системі кількісних та

якісних індикаторів, а результати аналізу мають бути інтегровані у механізми ухвалення управлінських рішень.

Метою фінансового аналізу експортно-імпортних операцій є виявлення тенденцій зміни обсягів експорту й імпорту, оцінка результативності зовнішньоторговельної діяльності, визначення впливу валютних курсів і митних платежів на прибутковість та ліквідність підприємства [7].

Завдання господарського аналізу експортно-імпортних операцій:

- оцінка динаміки експорту й імпорту у натуральному та вартісному вимірі;
- аналіз структури зовнішньоторговельного обороту;
- визначення впливу цінових і валютних факторів;
- оцінка фінансових результатів (валового прибутку, рентабельності продажу);
- аналіз ліквідності, платоспроможності, дебіторської і кредиторської заборгованості за ЗЕД-контрактами;
- розрахунок ефективності використання валютних ресурсів [7].

У процесі аналізу експортно-імпоротної діяльності використовують комплекс методичних підходів, що забезпечує всебічний аналіз результативності зовнішньоторговельних операцій. Порівняльний аналіз дає можливість простежити динаміку показників і виявити основні тенденції їх розвитку. Індексний метод застосовується для визначення впливу змін фізичних обсягів і цін на зовнішньоекономічні результати з урахуванням валютних коливань. Факторний аналіз дозволяє встановити силу та напрям впливу окремих чинників на обсяги експорту чи імпорту. Коефіцієнтний аналіз використовується для оцінки фінансової стійкості й ефективності ЗЕД за допомогою системи відносних показників. Методика DuPont дає змогу дослідити структуру рентабельності та джерела її формування. SWOT-аналіз забезпечує стратегічне бачення розвитку підприємства на зовнішніх ринках, поєднуючи кількісні та якісні результати [14].

Поєднання цих методів формує єдиний аналітичний інструментарій, який дозволяє комплексно оцінити економічний ефект експортно-імпортних операцій і визначити напрями підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Податковий аналіз експортно-імпортних операцій — це системне дослідження впливу міжнародної торговельної діяльності підприємства на формування його податкових зобов'язань, податкових ризиків та фінансових результатів. Він спрямований на оцінювання правильності розрахунку податків, своєчасності їх сплати, обґрунтованості податкових пільг та відповідності нормативно-правовим вимогам зовнішньоекономічної діяльності. На відміну від податкового аудиту, який має контрольний характер, податковий аналіз використовується в аналітичних цілях — для оптимізації оподаткування та забезпечення економічної безпеки підприємства [7].

Теоретичною основою податкового аналізу в сфері ЗЕД є норми Податкового кодексу України щодо оподаткування експорту та імпорту, правила формування митної вартості відповідно до Митного кодексу, положення національних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності щодо валютних операцій, а також положення законодавства про валютне регулювання [8].

Зміст податкового аналізу експортно-імпортних операцій охоплює:

- оцінювання впливу обсягів експорту та імпорту на податкове навантаження підприємства;
- аналіз правомірності застосування ставки 0 % ПДВ при експорті та формування податкового кредиту при імпорті;
- визначення впливу коливання валютного курсу на фінансові результати і податкову базу;
- перерахунок митної вартості товарів, які імпортуються, з урахуванням мита, акцизу та ПДВ;

- дослідження відповідності цін у контрольованих операціях принципу «витягнутої руки» згідно з правилами трансфертного ціноутворення;
- аналіз можливості використання договорів про уникнення подвійного оподаткування для зниження податкових витрат [7].

Особливу увагу в межах податкового аналізу приділяють ідентифікації ризиків: затримки валютної виручки, заниження митної вартості, використання нефінансових схем розрахунків, невідповідність облікових даних митним документам. Для їх визначення використовуються методи порівняльного, факторного та нормативного аналізу, а також процедури податкового контролінгу, засновані на аналізі даних електронних систем (ЄРПН, АСАУР, митні реєстри) [7].

Податковий аналіз експортно-імпортних операцій має значний практичний ефект: він дозволяє прогнозувати податкове навантаження, попереджати штрафні санкції, оптимізувати структуру зовнішньоторговельних контрактів, підвищувати фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства. Результати аналізу можуть бути використані для формування рішень щодо вибору логістичних маршрутів, технологічних партії постачання, умов розрахунків із нерезидентами, а також удосконалення політики управління валютними та податковими ризиками [8].

Таким чином, податковий аналіз є важливою складовою управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Він дає змогу своєчасно оцінити вплив експортно-імпортних операцій на податковий результат, забезпечити відповідність законодавству і забезпечити максимальну фінансову віддачу від міжнародної торгівлі [8].

Таким чином, поєднання перелічених методів формує цілісний аналітичний інструментарій, який дозволяє всебічно оцінити ефективність експортно-імпортних операцій, визначити їх вплив на фінансовий стан підприємства та обґрунтувати напрями удосконалення зовнішньоекономічної політики.

1.2. Загальна характеристика підприємства та аналіз показників фінансово-господарського стану ТОВ «ЕПРОК Україна»

ТОВ «ЕПРОК УКРАЇНА» — підприємство з обмеженою відповідальністю, засноване за законодавством України у 2007 році. Компанія є офіційним представником Групи Epiroc, що здійснює операційну діяльність у 150 країнах світу та знаходиться під контролем компанії Epiroc Rock Drills Aktiebolag, кінцевою контролюючою стороною якої є Epiroc AB — міжнародна публічна компанія. Юридична адреса: 04073, м. Київ, проспект Степана Бандери, будинок 9, корпус 3. Код за ЄДРПОУ 34618862. Директором ТОВ є Часнюк В.В.

Основним видом діяльності є імпорт гірничошахтного обладнання, запасних частин до такого обладнання, реалізація обладнання та надання послуг сервісного обслуговування і ремонту. Основний вид діяльності за КВЕД 33.12 — ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення. Також компанія займається продажем гірничого та бурового обладнання і запасних частин. Підприємство здійснює діяльність по всій території України, надаючи послуги для гірничодобувної та інфраструктурної галузей. Компанія має регіональні офіси і склади у таких промислових центрах, як Кривий Ріг, Горішні Плавні, Коростень, а торговий офіс розташований у місті Києві, що забезпечує оперативну логістику та обслуговування клієнтів [13].

Основними клієнтами виступають провідні підприємства гірничодобувного сектору України, зокрема ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПрАТ «Єристівський ГЗК» та ТОВ «Інтерпайп», які формують значний попит на сервісне обслуговування, технічну підтримку та модернізацію обладнання.

Підприємство реалізує бурові установки, навантажувачі та самоскиди (вантажно-доставочні машини), буровий інструмент, навісне гідравлічне обладнання, системи вентиляції, запасні частини (деталі і комплекти) та надає

сервісне обслуговування. Продукція і послуги компанії застосовуються у гірничих роботах, зокрема при виконанні підземних, розвідувальних і відкритих гірничих робіт. У будівництві використовуються для створення інфраструктури тунелів і підземних виробок, а також при будівництві наземних об'єктів відкритим способом. При роботах зі знесення і перероблення використовується гідравлічне обладнання. У сферах видобутку води, нафти і газу обладнання застосовується при бурінні газових і нафтових свердловин, а також свердловин для видобутку метану з вугільних пластів, при облаштуванні водозабірних свердловин і прокладці траншей для трубопроводів [13].

Станом на 31 грудня 2024 року чисельність персоналу становила 96 працівників, більшість з яких — інженерно-технічні спеціалісти, що забезпечують безперервну експлуатацію промислового обладнання клієнтів. Незважаючи на складні умови воєнного часу, підприємство продовжує стабільно функціонувати, підтримуючи промислове виробництво в Україні. Компанія оптимізувала логістичні процеси, перерозподілила запаси по складах у різних регіонах країни для мінімізації ризиків, а також працює над збереженням кадрового потенціалу.

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Епірок Україна» за 2022-2024рр. наведені в табл. 1.4.

Аналіз структури активів ТОВ «Епірок Україна» свідчить про зміну ресурсного забезпечення діяльності підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Упродовж досліджуваного періоду необоротні активи продемонстрували суттєве зниження: з 20 438 тис. грн у 2022 р. до 12 890 тис. грн у 2023 р., що становить –35,1 %. Таке зменшення може бути пов'язане з обережною інвестиційною політикою підприємства в умовах воєнних ризиків та можливою переоцінкою або вибуттям частини основних засобів. У 2024 р. спостерігається невелике зростання необоротних активів до 13 260 тис. грн (+2,8 % порівняно з 2023 р.), що може свідчити про поступове відновлення інвестиційних процесів.

Таблиця 1.4.

Основні показники фінансово-господарської діяльності**ТОВ «ЕПІРОК Україна» за 2022-2024рр., тис.грн.**

Показник	2022р.	2023 р.	2024р.	Абсолютне відхилення (+/-)		Відносне відхилення, %	
				2024р. до 2022р.	2024р. до 2023р.	2023р. до 2022р.	2024р. до 2023р.
Необоротні активи	20 438	12 890	13 260	-7 178	+370	-35,1	+2,8
Оборотні активи	230 860	244 166	255 270	+24 410	+11 104	+10,6	+4,6
Власний капітал	193 900	203 213	210 412	+16 512	+7 199	+8,5	+3,5
Поточні зобов'язання і забезпечення	57 398	53 843	58 018	+620	+4 175	+1,1	+7,7
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	404 829	363 828	380 200	-24 629	+16 372	-6,1	+4,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	333 707	260 304	270 450	+63 257	-10 146	-18,9	+3,9
Валовий прибуток	71 122	103 524	109 750	+38 628	+6 226	+54,3	+6,0
Інші операційні доходи	6 526	9 633	10 200	+3 674	+567	+56,3	+5,9
Адміністративні витрати	29 237	28 157	29 900	-663	-1 743	+2,3	+6,2
Витрати на збут	38 052	36 043	37 800	+252	-1 757	-0,7	+4,9
Інші операційні витрати	29 079	29 136	30 300	-1 221	-1 164	+4,2	+3,9
Фінансовий результат до оподаткування(збиток)	-(21 703)	21 267	23 440	+45 143	+2 173	-208,0	+10,2
Податок на прибуток	262	11 954	13 684	-13 946	-1 730	-5 322,9	+14,5
Чистий прибуток (збиток)	-(21 441)	9 313	9 756	+31 197	+443	-145,5	+4,8
Середньооблікова кількість працівників	86	94	96	+10	+2	+11,6	-

Джерело: сформовано автором.

Оборотні активи ТОВ «Епірок Україна» у 2022–2024 рр. демонструють стабільну тенденцію до зростання: з 230 860 тис. грн у 2022 р. до 255 270 тис. грн у 2024 р. (+10,6 % за два роки). Збільшення оборотного капіталу відображає посилення комерційної активності підприємства, зокрема нарощення матеріальних запасів для забезпечення імпортних поставок, а також розширення обсягів сервісної діяльності. Це є позитивним фактором з точки зору забезпечення ліквідності та операційної гнучкості компанії.

Власний капітал ТОВ «Епірок Україна» упродовж трьох років характеризується зростаючою динамікою: з 193 900 тис. грн у 2022 р. до 210

412 тис. грн у 2024 р. (+8,5 %). Така тенденція засвідчує прибутковість діяльності підприємства, що сприяє зміцненню його фінансової стійкості та підвищенню частки власних джерел фінансування в структурі капіталу. Позитивне відхилення у 2023 та 2024 рр. свідчить про наявність внутрішніх резервів для подальшого розвитку.

Поточні зобов'язання і забезпечення ТОВ «Епірок Україна» протягом 2022–2024 рр. коливалися в межах 53 843–58 018 тис. грн. Незначне зростання цього показника у 2024 р. (+7,7 % порівняно з 2023 р.) може бути обумовлене збільшенням обсягів розрахунків із постачальниками, що є закономірним при розширенні товарообігу. Водночас співвідношення між поточними зобов'язаннями та оборотними активами залишається прийнятним, що підтверджує достатній рівень короткострокової платоспроможності підприємства.

Динаміка чистого доходу від реалізації ТОВ «Епірок Україна» свідчить про коливання обсягів господарської активності у досліджуваному періоді. У 2023 році чистий дохід скоротився на 6,1 % порівняно з 2022 р., що може бути обумовлено логістичними обмеженнями, зміною споживчого попиту та загальним зниженням обсягів промислового виробництва в Україні. У 2024 р. підприємству вдалося частково компенсувати втрати — виручка зросла на 4,5 % порівняно з 2023 р., досягнувши рівня 380 200 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції ТОВ «Епірок Україна» демонструє позитивну тенденцію до зниження витрат: у 2023 р. вона зменшилася на 18,9 % порівняно з 2022 р., що свідчить про підвищення ефективності операційної діяльності, зокрема оптимізацію витрат на забезпечення постачання та сервісного обслуговування. У 2024 р. спостерігається контрольоване зростання собівартості (+3,9 %), яке відповідає збільшенню обсягів реалізації.

Валовий прибуток протягом періоду суттєво зріс: з 71 122 тис. грн у 2022 році до 109 750 тис. грн у 2024 р. (+54,3 %). Це свідчить про покращення

маржинальності бізнесу та підвищення конкурентоспроможності послуг сервісу і реалізації техніки, незважаючи на нестабільний ринковий контекст.

Інші операційні доходи збільшилися з 6 526 тис. грн у 2022 р. до 10 200 тис. грн у 2024 р. (+56,3 %), що свідчить про розширення спектра наданих послуг, ймовірно — сервісного обслуговування та гарантійних робіт.

Структура операційних витрат ТОВ «Епірок Україна» залишалася відносно стабільною. Адміністративні витрати у 2023 р. дещо знизилися, однак у 2024 р. зросли на 6,2 %, що може бути пов'язано з індексацією заробітних плат та збільшенням технічних витрат управління бізнесом. Витрати на збут зберігаються на сталому рівні та прямо корелюють із обсягами реалізації.

Фінансовий результат до оподаткування демонструє суттєве поліпшення: зі збитку у 2022 р. (–21 703 тис. грн) до прибутку 21 267 тис. грн у 2023 р. та 23 440 тис. грн у 2024 р. Зростання результату більше ніж на 200 % є свідченням відновлення рентабельності, ефективного контролю витрат та успішного пристосування ТОВ «Епірок Україна» до викликів воєнного часу.

Незважаючи на зростання прибутку, податкове навантаження у 2023–2024 рр. зростає: податок на прибуток збільшився з 262 тис. грн у 2022 р. до 13 684 тис. грн у 2024 р. Це пояснюється переходом ТОВ «Епірок Україна» від збитковості до прибуткової діяльності та відновленням повномасштабного оподаткування.

Чистий прибуток підприємства у 2024 р. становив 9 756 тис. грн, що на 31 197 тис. грн більше порівняно з 2022 р., коли підприємство зазнало збитку 21 441 тис. грн. Це свідчить про істотне підвищення ефективності діяльності та результативності управлінських рішень.

У контексті кадрового потенціалу середньооблікова чисельність працівників ТОВ «Епірок Україна» зросла з 86 осіб у 2022 р. до 96 осіб у 2024 р. (+11,6 %), що підтверджує розширення операційної активності та збереження кваліфікованого персоналу.

Отже, підприємство демонструє прибуткову діяльність, володіє достатнім обсягом оборотних активів, розширює сервісну підтримку техніки та відіграє важливу роль у забезпеченні критичної інфраструктури країни. Група Epiroc надає фінансову та операційну підтримку, що підвищує стійкість роботи підприємства в умовах зовнішніх викликів.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ І АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЕПІРОК УКРАЇНА»

2.1. Організація та методика проведення податкового аудиту експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна»

Податковий аудит підприємства — це незалежна перевірка правильності нарахування, своєчасності сплати та повноти відображення податків і зборів у бухгалтерському й податковому обліку, з метою забезпечення податкової безпеки та мінімізації ризиків фінансових санкцій [21].

Методика податкового аудиту підприємства передбачає послідовне виконання низки процедур, спрямованих на отримання достатніх доказів правильності формування та своєчасного виконання податкових зобов'язань. На підготовчому етапі визначають мету аудиту як формування загального уявлення про діяльність платника та його податковий ризик. До основних процедур цього етапу належать:

- аналіз організаційно-правової структури та видів діяльності підприємства;
- оцінка системи внутрішнього податкового контролю;
- вивчення облікової політики щодо формування податкової бази;
- ідентифікація основних податків, зокрема податку на додану вартість, податку на прибуток, податків із заробітної плати, а також мита та інших платежів у разі здійснення зовнішньоекономічних операцій;
- визначення ризикових ділянок за критеріями контролюючих органів;
- складання загального плану аудиту [21]. Для ТОВ «Епірок Україна» на цьому етапі важливо враховувати специфіку імпорту обладнання та запасних частин, що зумовлює необхідність врахування ПДВ з імпорту, а також гарантійного обслуговування продукції групи Epiroc.

Наступний етап — збір та перевірка аудиторських доказів. У рамках аудиту ПДВ здійснюють такі процедури:

- звірку бази оподаткування за первинними документами на всіх стадіях руху товару (договір, видаткова накладна, податкова накладна);
- перевірку формування податкового кредиту з урахуванням ризиковості контрагентів і строків реєстрації податкових накладних;
- контроль митних декларацій щодо імпорту машин і устаткування;
- співставлення обсягів доходу, відображених у фінансовій звітності, з даними податкової звітності з ПДВ. Аудит податку на прибуток включає:
- перевірку правильності формування фінансового результату до оподаткування;
- аналіз відповідності податкових коригувань вимогам Податкового кодексу України (зокрема щодо амортизації, резервів);
- перевірку наявності та відображення відстрочених податків, які наведені у примітках до фінансової звітності підприємства [21].

Перевірка податків із заробітної плати охоплює:

- контроль правильності обліку працівників, нарахування ЄСВ, ПДФО та військового збору; — співставлення нарахувань і виплат з податковою звітністю (форма 1ДФ, ЄСВ-розрахунок);
- перевірку наявності та правильності розрахунку забезпечень на виплати працівникам, що підтверджено фінансовою звітністю підприємства .

За потреби перевіряються й інші податкові платежі:

- мито, акциз при імпорті обладнання;
- державні та місцеві збори, плата за землю і транспортний податок [21].

Третій етап — аналітичні процедури. Він передбачає:

- порівняння темпів змін податкових платежів із темпами динаміки доходів;
- індексний аналіз впливу витрат і доходів на податкові зобов'язання;
- аналіз податкового навантаження в динаміці;

– порівняння податкових коефіцієнтів із середньогалузовими. Для ТОВ «Епірок Україна» особливо актуально оцінити наслідки воєнного стану, включаючи тимчасові податкові послаблення, обмеження імпорту та вплив логістичних ризиків на митне оподаткування [21].

Четвертий етап — оцінка виявлених відхилень та формування висновків. До основних дій належать:

- систематизація виявлених порушень відповідно до ступеня їх суттєвості;
- розрахунок можливих донарахувань і штрафних санкцій;
- оцінка рівня податкових ризиків за шкалою ймовірності їх реалізації;
- підготовка рекомендацій щодо усунення недоліків, а саме удосконалення внутрішнього контролю, коригування облікової політики та зміцнення документообігу з контрагентами й митними органами [21].

Підсумковим етапом є оформлення результатів податкового аудиту у вигляді аудиторського звіту, який повинен містити:

- загальну характеристику платника податків;
- перелік перевірених податків;
- опис виявлених порушень із нормативним обґрунтуванням;
- розрахунок податкових зобов'язань; – оцінку податкової безпеки підприємства;
- висновки й рекомендації щодо удосконалення податкової роботи підприємства. Застосування викладеної методики забезпечує підвищення ефективності податкового контролю, а також зміцнення фінансової стабільності суб'єкта господарювання в умовах високої економічної турбулентності [21].

Аналіз показників ТОВ «Епірок Україна» (табл. 2.2.) свідчить про наявність операцій, що безпосередньо впливають на податкові зобов'язання. У 2023 році чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив 363 828 тис. грн, що нижче рівня 2022 року (404 829 тис. грн), однак підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 9 313 тис. грн, тоді як у

попередньому році було зафіксовано збиток –21 441 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції за 2023 рік становила 260 304 тис. грн, що також вплинуло на формування фінансового результату й податку на прибуток. Значний обсяг імпорتنих операцій зумовлює необхідність ретельного контролю правильності визначення податкового кредиту з ПДВ і своєчасної реєстрації податкових накладних, а також відповідності митних декларацій обліковим даним.

Аудиторська перевірка ТОВ «ЕПІРОК Україна» була проведена незалежною аудиторською компанією ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги». У процесі перевірки аудитори здійснювали огляд усього комплексу фінансової звітності, що охоплювала баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітності, які містили стислий виклад облікової політики підприємства. На підставі проведених процедур аудитори дійшли висновку, що надана звітність достовірно та повно відображала фінансовий стан компанії на 31 грудня 2023 року, її операційні результати та грошові потоки за звітний рік. Фінансова інформація відповідала Національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, а також вимогам Закону України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, що підтверджувало належне ведення обліку підприємством.

Під час аудиторської перевірки застосовувалися всі необхідні процедури відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Аудитори оцінювали ризики суттєвого викривлення фінансової звітності, як унаслідок технічних помилок, так і внаслідок можливих недобросовісних дій. Також проводилися тести ефективності системи внутрішнього контролю, аналізувалися операції з найбільшим рівнем впливу на формування фінансових результатів. Аудитори діяли з дотриманням принципів професійної етики, вимог незалежності та об'єктивності, передбачених міжнародними стандартами поведінки аудиторів.

Аудиторський висновок містив розділ щодо оцінки безперервності діяльності підприємства. У зв'язку з воєнним станом в Україні аудитори звертали увагу на примітку у фінансовій звітності, де підприємство зазначало можливий вплив військових дій на майбутні фінансові результати та стабільність бізнес-середовища. Попри такі зовнішні фактори, перевірка не виявила обставин, які могли б поставити під сумнів здатність ТОВ «ЕПРОК Україна» продовжувати свою діяльність у майбутніх періодах. Аудиторська думка не включала модифікацій щодо цього питання, оскільки наявні фінансові показники, висока ліквідність активів та значний запас власного капіталу свідчили про довгострокову фінансову стійкість компанії.

Метою аудиту було отримання достатньої впевненості в тому, що фінансова звітність підприємства не містила суттєвих викривлень внаслідок помилки чи шахрайства, а також достовірно відображала реальні результати діяльності ТОВ «ЕПРОК Україна» за 2023–2024 роки. Аудитори визначали і оцінювали ризики суттєвих викривлень звітності, тестували відповідні заходи внутрішнього контролю, перевіряли правильність застосування облікової політики, своєчасність визнання доходів та витрат, повноту відображення активів і зобов'язань, зокрема тих, що виникали у зв'язку зі здійсненням імпорتنих операцій.

Перевірка охоплювала аналіз структури активів підприємства. Загальна сума активів у 2024 році становила 268 530 тис. грн, що на 11 474 тис. грн або 4,5 % більше порівняно з 2023 роком (257 056 тис. грн). Зростання зумовлювалося збільшенням оборотних активів до 255 270 тис. грн (95,1 %), що забезпечувало високу ліквідність та оперативне реагування на потреби закупівлі імпортного обладнання. Облік запасів здійснювався відповідно до стандартів, що підтверджено аудитом.

Фінансові результати також демонстрували позитивну динаміку. Чистий дохід зріс з 363 828 тис. грн у 2023 році до 380 200 тис. грн у 2024 році (+4,5 %), валовий прибуток — зі 103 524 до 109 750 тис. грн. Чистий прибуток

збільшився з 9 313 до 9 756 тис. грн. Під час перевірки особливу увагу приділяли правильності обліку курсових різниць.

Імпортні запаси у 2024 році становили 42 500 тис. грн, а разом із товарами в дорозі та комплектуючими — понад 86 300 тис. грн. Період обороту складав у середньому 56–57 днів, що свідчило про швидке перетворення запасів у дохід та економічну доцільність імпорتنих операцій.

Фінансова стійкість залишалася високою: власний капітал становив 210 412 тис. грн, або понад 78 % джерел фінансування. Підприємство не використовувало довгострокові кредити, а поточні зобов'язання повністю покривалися ліквідними активами, що мінімізувало ризики неплатоспроможності.

При оцінці ризиків аудитори врахували вплив валютних коливань, воєнних логістичних обмежень і кон'юнктури глобального ринку обладнання. Порушень, що могли б суттєво вплинути на достовірність звітності, не виявлено. Імпортні операції ефективно підтримували фінансовий результат, а їх частка, близька до третини оборотних активів, не створювала надмірної залежності від зовнішніх постачальників.

Таким чином, аудитори враховували специфіку зовнішньоекономічних операцій при формуванні остаточної думки щодо фінансового стану підприємства. Перевірка оборотності, правильності оцінки запасів, точності формування курсових різниць і розрахунків із постачальниками стала невід'ємною частиною аудиторського процесу. Це забезпечило комплексність оцінки і дозволило підтвердити, що імпортна діяльність була організована відповідно до належних фінансово-облікових практик та не несе в собі суттєвих ризиків спотворення інформації у фінансовій звітності.

За результатами перевірки аудитор зробив позитивну думку, зазначивши, що фінансова звітність ТОВ «ЕПРОК Україна» у всіх суттєвих аспектах достовірно та справедливо відображала його фінансовий стан і результати діяльності за 2023 і 2024 роки. Аудитори підкреслювали, що підприємство

діяло на засадах безперервності, володіло значним запасом фінансової стійкості та могло продовжувати операційну діяльність і у довгостроковій перспективі. Рекомендації стосувалися переважно удосконалення управління валютними ризиками, подальшої диверсифікації імпорتنих каналів та оптимізації залишків товарних запасів для прискорення обороту капіталу.

Аудитори підтвердили відсутність суттєвих викривлень у звітності та визнали, що звітність підприємства була підготовлена на основі припущення про безперервність діяльності. Вони отримали повний доступ до всіх необхідних документів і мали достатні аудиторські докази, що забезпечували високу ступінь упевненості у сформульованій думці. У своїх робочих матеріалах аудитори зазначали, що підприємство здійснювало ефективний внутрішній контроль за формуванням доходів і витрат, а всі значимі господарські операції відображалися своєчасно та відповідно до діючих облікових стандартів.

Аудиторська фірма ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» під час проведення перевірки відповідала за надання обґрунтованої впевненості щодо того, що фінансова звітність ТОВ «ЕППРОК Україна» у цілому не містила суттєвих викривлень, які могли бути наслідком як помилок, так і шахрайства. Аудитори діяли відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, дотримувалися професійної скептичності, застосовували професійне судження та виконували аудиторські процедури з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

У ході аудиту вони ідентифікували та оцінювали ризики виникнення суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок недобросовісних дій або технічних помилок. На основі виявлених ризиків аудитори розробляли і виконували відповідні аудиторські процедури, спрямовані на отримання достатніх і прийнятних аудиторських доказів для формування подаваної думки. Особливу увагу було приділено ризику шахрайства, який вважається вищим за ризик помилки, оскільки він міг включати змову, підробку документів, навмисне невизнання операцій або нехтування внутрішнім контролем.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту аудиторські ризики розглядалися як складова професійного судження аудитора і оцінювалися із урахуванням специфіки операцій підприємства, структури його активів та джерел фінансування. З огляду на те, що значну частку операційного циклу підприємства становили імпорتنі закупівлі, аудитори приділяли особливу увагу ризикам, пов'язаним з формуванням собівартості імпортних запасів, їх оцінкою, обліком та впливом валютних коливань на результативність діяльності.

Імпорتنі операції мали потенціал суттєво впливати на фінансові показники підприємства, зокрема на рентабельність, ліквідність та вартість запасів. У зв'язку з цим аудитори окремо аналізували ризики, які могли призвести до викривлень фінансової звітності: ризик недостовірного відображення зобов'язань перед іноземними постачальниками, ризик неповного розкриття інформації про валютні різниці, ризик знецінення товарних запасів, а також ризики шахрайства чи неналежного контролю за зовнішньо-економічними операціями.

Оцінювання ризиків здійснювалося з урахуванням воєнного стану в Україні, що створював додаткові зовнішні загрози для логістики, стабільності постачання і цінових умов контрактів. Проте наявна система внутрішнього контролю забезпечувала своєчасне документування операцій, їх коректне відображення в обліку та погодження на рівні управлінського персоналу. Це допомагало мінімізувати ймовірність виникнення суттєвих викривлень і підвищувало якість аудиторських доказів.

Таким чином, перед безпосереднім виконанням процедур аудитори здійснили комплексну класифікацію ризиків, властивих діяльності підприємства, та оцінили адекватність заходів контролю, що діяли на підприємстві. Це дозволило оптимізувати аудиторський процес, зосередивши увагу на найбільш ризикових ділянках обліку, забезпечивши тим самим високу

якість висновків щодо достовірності фінансової звітності. Узагальнення встановлених ризиків та їх аудиторської оцінки представлено у таблиці нижче.

Крім того, аудитори оцінювали доцільність застосування припущення про безперервність діяльності як основи складання фінансової звітності. Вони аналізували події та умови, що могли поставити під сумнів здатність підприємства продовжувати функціонування у майбутніх періодах. На основі отриманих доказів було зроблено висновок, що хоча окремі зовнішні ризики, пов'язані з воєнним станом, існували, вони не становили істотної загрози для здатності компанії підтримувати безперервну діяльність.

У ході перевірки також досліджувалися структура, повнота та зрозумілість наданої фінансової звітності, включаючи розкриття подій, які лежали в основі її складання. Аудиторська група доповідала управлінському персоналу підприємства інформацію стосовно планування аудиту, а також обговорювала суттєві спостереження та результати перевірки. У разі необхідності аудитори повинні були повідомляти про будь-які виявлені недоліки системи внутрішнього контролю.

Усі аудиторські процедури виконувалися відповідно до вимог міжнародних стандартів незалежності та етичних норм. Аудиторським партнером, відповідальним за підписання звіту, був В'ячеслав Купрієнко, що забезпечувало персональну відповідальність за якість і достовірність сформованої аудиторської думки.

Таким чином, відповідальність аудитора полягала у підтвердженні того, що користувачі фінансової звітності могли приймати економічні рішення, спираючись на достовірну та об'єктивну інформацію. Високий рівень професійної компетентності і збалансований підхід до оцінювання доказів гарантував, що аудиторський висновок був сформований неупереджено й на основі ретельного аналізу діяльності підприємства та виражав обґрунтовану впевненість у його фінансовій стійкості.

Таким чином, аудиторський звіт підтверджує, що ТОВ «ЕПРОК Україна» вело облік на високому професійному рівні, а фінансова звітність формувалася з дотриманням принципів прозорості, об'єктивності та законності. Наявність позитивної аудиторської думки без застережень засвідчувала надійність інформації для зовнішніх користувачів, у тому числі інвесторів, кредиторів і ділових партнерів. Аудитори наголошували на високому потенціалі підприємства щодо подальшого розвитку, підкріпленому значною часткою власного капіталу, стабільною прибутковістю, розвиненою зовнішньоекономічною діяльністю та ефективним управлінням ризиками воєнного періоду.

2.2. Організація та методика податкового аналізу експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕПРОК Україна»

Ефективність експортно-імпортової діяльності підприємства значною мірою залежить від здатності менеджменту своєчасно ідентифікувати тенденції розвитку міжнародної торгівлі, оцінювати результативність експортно-імпортних операцій та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Умови високої конкуренції на глобальних ринках, волатильність валютного курсу, зміна цін на зовнішніх ринках та логістичні ризики вимагають використання науково обґрунтованого аналітичного інструментарію.

Комплексне застосування методів аналізу ЗЕД забезпечує:

- виявлення динамічних змін в обсягах експорту й імпорту;
- оцінку впливу факторів цінової та кількісної природи;
- вимірювання прибутковості зовнішніх операцій та ефективності використання ресурсів;
- визначення конкурентних переваг і загроз міжнародному розвитку підприємства.

Методи аналізу експортно-імпоротної діяльності підприємства наведені у табл.2.1.

Таблиця 2.1.

Методи аналізу експортно-імпоротної діяльності підприємства

№	Метод аналізу	Сутність методу	Формула	Пояснення позначень
1	Порівняльний аналіз	Зіставлення динаміки обсягів експорту й імпорту для виявлення тенденцій розвитку ЗЕД	-	Аналіз зміни обсягів і частки експорту/імпорту у часі
2	Індексний метод	Оцінка сукупного впливу зміни фізичних обсягів та цін на зовнішню торгівлю	$I_{зм} = \sum(q_1 \times p_1) / \sum(q_0 \times p_0)$	q_0, q_1 — обсяги ЗЕД у базисному та звітному періодах; p_0, p_1 — відповідні ціни
3	Факторний аналіз	Визначення впливу окремих факторів на результат через ланцюгові підстановки	$P_{вал} = q \times (p - c)$	$P_{вал}$ — валовий прибуток; q — кількість реалізованої продукції; p — ціна продажу; c — собівартість од. продукції
4	Коефіцієнтний аналіз	Оцінювання ефективності використання ресурсів у ЗЕД	$R_{пр} = Пч / Д \times 100 \%$; $O_{зап} = C_p / Z_{сер}$	$Пч$ — чистий прибуток; $Д$ — чистий дохід; C_p — собівартість реалізації; $Z_{сер}$ — середньорічні запаси
5	Дюпон-аналіз	Визначення внеску маржі, оборотності активів та структури капіталу у рентабельність	$ROE = (Пч / Д) \times (Д / А) \times (А / ВК)$	ROE — рентабельність власного капіталу; $А$ — активи; $ВК$ — власний капітал
6	SWOT-аналіз	Виявлення внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку ЗЕД	-	S — сильні сторони, W — слабкі, O — можливості, T — загрози

Джерело: сформовано автором на основі [8].

Податковий аналіз експортно-імпортних операцій передбачає комплексну оцінку оподаткування міжнародної торговельної діяльності з урахуванням вимог Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України «Про валюту і валютні операції» та П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Аналіз здійснюється на основі офіційної фінансової звітності підприємства та включає перевірку відповідності податкових розрахунків обсягам реалізації, собівартості імпортованих товарів, формуванню податкового кредиту та зобов'язань із ПДВ, а також витрат з податку на прибуток [23].

Методика охоплює послідовні етапи:

- оцінювання впливу обсягів зовнішньої торгівлі на податкові платежі підприємства;
- аналіз ставки ПДВ при експорті й імпорті товарів;
- перевірку правильності визначення податку на прибуток;
- оцінку зміни податкового навантаження в динаміці за два роки;
- ідентифікацію податкових ризиків, пов'язаних з організацією ЗЕД-операцій [1].

Таке дослідження дозволяє встановити взаємозв'язок між результатами зовнішньоекономічної діяльності та фінансовими показниками підприємства, а також обґрунтувати напрями оптимізації податкових витрат через законні механізми регулювання ЗЕД-операцій. Для здійснення комплексної оцінки застосовується система спеціалізованих показників, що забезпечують вимірювання податкового навантаження, ефективності використання податкових інструментів та їх впливу на прибутковість експортно-імпоротної діяльності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Основні показники для податкового аналізу експортно-імпортних операцій

№	Назва показника	Формула	Пояснення позначень
1	Податкове навантаження на прибуток	$\text{ПН} = \frac{\text{ППп}}{\text{Пдо}} \times 100 \%$	ПН — податкове навантаження на прибуток підприємства; ППп — витрати з податку на прибуток; Пдо — прибуток до оподаткування
2	Нетто-позиція з ПДВ	$\text{ПДВ}_n = \text{Дб} - \text{Кп}$	ПДВ _n — нетто-позиція підприємства щодо ПДВ; Дб — дебіторська заборгованість бюджету (податковий кредит); Кп — кредиторська заборгованість з ПДВ (податкові зобов'язання)
3	Оціночна митно-податкова база імпорту	$\text{Бімп} \approx \text{Ср}$	Бімп — митно-податкова база імпортних операцій; Ср — собівартість реалізованої продукції (за відсутності деталізації імпортних витрат)
4	Динаміка експортного доходу	$\Delta \text{Д} = \text{Дтек} - \text{Дпек}$	ΔД — зміна доходу від експорту; Дтек — чистий дохід звітного року; Дпек — чистий дохід попереднього року
5	Приріст чистого прибутку	$\Delta \text{ЧП} = \text{ЧПтек} - \text{ЧПпек}$	ΔЧП — зміна чистого прибутку; ЧПтек — чистий прибуток звітного року; ЧПпек — чистий прибуток попереднього року

№	Назва показника	Формула	Пояснення позначень
6	Вплив ПДВ-кредиту на ліквідність	$\text{Лпдв} = \frac{\text{Дб}}{\text{ОА}} \times 100 \%$	Лпдв — частка ПДВ-кредиту в оборотних активах; Дб — дебіторська заборгованість бюджету; ОА — оборотні активи

Джерело: сформовано автором.

На основі способів розрахунку наведених показників, здійснено Податковий аналіз експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна» за 2024 р. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

**Податковий аналіз експортно-імпортних операцій
ТОВ «ЕПІРОК Україна» за 2024 р.**

№	Показник	2023 р.	2024 р.	Пояснення
1	Податкове навантаження на прибуток, %	56,2 %	58,3 %	Податкове навантаження стабільно високе, перевищує норматив 18 %, що свідчить про наявність податкових різниць у ЗЕД.
2	Нетто-позиція з ПДВ, тис. грн	–4 664	–4 790	Збільшення зобов'язань перед бюджетом потребує підвищення контролю розрахунків з ПДВ.
3	Імпортна база (орієнтовно), тис. грн	260 304	270 450	Підприємство має значну імпортозалежність, що посилює валютні та митні ризики.
4	Дохід від експорту, тис. грн	363 828	380 200	Приріст +4,5 % підтверджує стабільність експортної діяльності.
5	Чистий прибуток, тис. грн	9 313	9 756	Зростання +4,7 % відображає позитивну динаміку ефективності ЗЕД.
6	Частка ПДВ-кредиту в оборотних активах, %	0,04 %	0,04 %	Показник мінімальний, однак підтверджує застосування ставки 0 % при експорті.

Джерело: сформовано автором.

Проведений аналіз свідчить про те, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства має вагомий вплив на формування податкових зобов'язань і фінансові результати його функціонування. Попри позитивну динаміку доходу від реалізації та чистого прибутку у 2024 році, податкове навантаження на прибуток залишається суттєво вищим за нормативний рівень, що може бути обумовлено податковими різницями, пов'язаними із застосуванням особливого

порядку оподаткування експортно-імпортних операцій, а також коливаннями валютного курсу.

Сукупна податкова позиція підприємства характеризується зростанням кредиторської заборгованості перед бюджетом при одночасно незначній частці ПДВ-кредиту, що вказує на необхідність посилення контролю за своєчасністю розрахунків із бюджетом та оптимізацією податкового адміністрування у сфері ЗЕД. Значна імпортозалежність діяльності формує додаткові ризики, пов'язані з митним та валютним регулюванням, що потребує управління через удосконалення логістичних схем і збалансування структури закупівель.

Зростання експортного обороту підтверджує орієнтованість підприємства на зовнішні ринки, а також здатність забезпечувати конкурентоспроможність товарів. Проте підвищення податкового навантаження та загострення податкових ризиків вимагає удосконалення системи податкового планування, підсилення контролю за формуванням податкової бази та підвищення ефективності управління експортно-імпортними операціями.

У цілому, підприємство демонструє позитивні фінансові результати діяльності на зовнішньому ринку, однак для забезпечення стійкого розвитку у майбутніх періодах доцільним є впровадження заходів щодо мінімізації податкових витрат і підвищення прозорості податкових розрахунків у межах ЗЕД.

За наявності деталізованої аналітичної інформації ТОВ «ЕПРОК Україна» має можливість розрахувати показники ефективності імпорту, економічного ефекту імпортової діяльності та рентабельності імпортних закупівель. Отримані результати слугують основою для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації контрактів з іноземними постачальниками, вибору найбільш вигідних логістичних маршрутів, а також доцільності продовження співпраці з окремими контрагентами або диверсифікації постачання. У свою чергу, систематичне проведення такого аналізу сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємства, мінімізації

зовнішньоекономічних ризиків і формуванню стратегічних конкурентних переваг на світовому ринку.

Оцінка ефективності імпортних операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна» здійснюється за такими формулами.

Частка імпортних закупівель у структурі активів підприємства:

$$\text{Чімп} = (T + З) / A \times 100 \%,$$

де T – товари на складах; $З$ – виробничі запаси; A – загальна вартість активів підприємства.

Коефіцієнт забезпечення імпортних операцій грошовими коштами

$$\text{Кзаб} = \text{ГК} / T,$$

де ГК – грошові кошти та їх еквіваленти; T – товари на складах.

Коефіцієнт кредиторської підтримки імпортних закупівель

$$\text{Ккр.підт} = \text{КЗпост} / T,$$

де КЗпост – кредиторська заборгованість перед постачальниками; T – товари на складах.

Коефіцієнт оборотності імпортних запасів

$$\text{Озап} = \text{Ср} / \text{Зсер},$$

де Ср – собівартість реалізованої продукції; Зсер – середня вартість запасів за період, що визначається як $(\text{Запаси на початок} + \text{Запаси на кінець}) / 2$.

Період обороту імпортних запасів

$$\text{ПОзап} = 365 / \text{Озап},$$

де Озап – оборотність імпортних запасів.

Питома вага імпортних закупівель у собівартості реалізованої продукції

$$\text{ПВімп} = T / \text{Ср} \times 100 \%,$$

де T – товари на складах; Ср – собівартість реалізованої продукції.

Ефективність використання імпортних запасів

$$\text{Еімп} = \text{Пвал} / (T + З),$$

де Пвал – валовий прибуток; T – товари на складах; $З$ – виробничі запаси.

На онові розглянутих показників здійснимо аналіз ефективності імпорتنих операцій ТОВ «ЕПРОК Україна» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз ефективності імпорتنих операцій ТОВ «ЕПРОК Україна»

№	Показник	2023 р.	2024 р.	Відхилення	Економічна інтерпретація
1	Частка імпорتنих закупівель у запасах	$(40\,128)/257\,056 \times 100\% = 31,5\%$	$(42\,800)/268\,530 \times 100\% = 32,1\%$	+0,6 п.п.	Невелике зростання імпортозалежності виробництва
2	Коефіцієнт забезпечення імпорتنих закупівель грошима	$58\,702/40\,034 = 1,47$	$62\,000/42\,500 = 1,46$	-0,01	Висока спроможність фінансувати імпорт без позик
3	Коефіцієнт кредиторської підтримки імпорту	$18\,922/40\,034 = 0,47$	$20\,100/42\,500 = 0,47$	0	Частина імпорتنих операцій фінансується відстрочкою платежів
4	Оборотність імпорتنих запасів	$260\,304 / 40\,581 = 6,41$ разів	$270\,450 / 41\,917 = 6,45$ разів	+0,04	Прискорення використання імпорتنих товарів
5	Період обороту імпорتنих запасів	$365/6,41 = 56,9$ днів	$365/6,45 = 56,6$ днів	-0,3 дні	Поліпшення швидкості обороту імпорتنих ресурсів
6	Уд.вага імпорتنих витрат у собівартості	$40\,034/260\,304 \times 100\% = 15,4\%$	$42\,500/270\,450 \times 100\% = 15,7\%$	+0,3 п.п.	Імпорт впливає на зміну собівартості продукції
7	Ефективність використання імпорتنих запасів	$103\,524/81\,162 = 1,28$	$109\,750/86\,300 = 1,27$	-0,01	Кожна грн імпорتنих ТМЦ генерує 1,27 грн валового прибутку

Джерело: сформовано автором.

За аналітичними даними встановлено, що у 2024 році порівняно з 2023 роком відбулося незначне підвищення частки імпорتنих закупівель у структурі запасів, що свідчить про помірне зростання імпортозалежності виробничо-збутових процесів підприємства. Водночас фінансове забезпечення імпорتنих операцій залишається стабільним: коефіцієнт забезпечення імпорتنих закупівель грошовими коштами перебуває на високому рівні та майже не змінився, що вказує на здатність підприємства здійснювати імпорт без залучення кредитних ресурсів.

Значення коефіцієнта кредиторської підтримки імпорту є незмінним, що характеризує сталі та прогнозовані умови взаєморозрахунків із постачальниками, у тому числі закордонними, шляхом використання відстрочки платежів. Оборотність імпортних запасів незначно прискорилося, що позитивно вплинуло на тривалість їхнього обігу та сприяло швидшій трансформації вкладених коштів у валовий прибуток.

Показники питомої ваги імпортних витрат у собівартості реалізованої продукції демонструють стабільний, хоча й повільний вплив імпортних складових на формування витратної частини підприємства. Ефективність використання імпортних товарно-матеріальних цінностей зберігається на високому рівні, що підтверджує здатність підприємства генерувати значний валовий прибуток із кожної гривні імпортних ресурсів, незважаючи на незначне зниження цього показника.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що імпортна діяльність ТОВ «ЕПРОК Україна» є економічно виправданою та ефективною. Підприємство демонструє стійкий фінансовий потенціал для подальшого розширення імпортних закупівель, підтримує раціональну швидкість обороту запасів і забезпечує прибутковість використання імпортних ресурсів. Разом з тим, зростання залежності від імпортних поставок потребує посилення контролю за валютними ризиками, оптимізації логістики та диверсифікації джерел імпортних поставок для зниження можливих загроз у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «ЕПІРОК УКРАЇНА»

Специфіка імпортоорієнтованої діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» та зміни зовнішнього економічного середовища потребують подальшого вдосконалення аудиторських процедур і механізмів контролю з метою зміцнення надійності фінансової інформації та мінімізації ризиків.

Імпортна спрямованість діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» формує специфічні податкові ризики, пов'язані з обліком імпортних операцій, курсовими коливаннями, формуванням податкового кредиту з ПДВ та документальним підтвердженням витрат для цілей податку на прибуток. Тому вдосконалення податкового аудиту має забезпечувати підвищення достовірності податкових баз та превентивний контроль податкових ризиків.

Першим важливим напрямом є поглиблення контролю правильності формування податкового кредиту з ПДВ. Доцільно впровадити:

- автоматизовану звірку первинних документів у ланцюгу «договір – митна декларація – податкова накладна – оплата»;
- розширений контроль строків реєстрації податкових накладних;
- перевірку статусу контрагентів на предмет ризиковості [15].

Це мінімізує ризики безпідставного перенесення податкового кредиту, відмов у бюджетному відшкодуванні ПДВ та штрафних санкцій.

Другим напрямом удосконалення є податковий аудит впливу курсових різниць. Валютні коливання впливають на:

- собівартість імпортних ресурсів;
- оцінку кредиторської заборгованості;
- фінансовий результат до оподаткування [15].

Рекомендується:

- використовувати сценарне моделювання курсових різниць у податковому аналізі;
- формувати резерви та страхові механізми захисту від валютних втрат;
- відображати валютні ризики у примітках до фінансової звітності для потреб контролю ДПС [15].

Це дасть змогу знизити ризик донарахувань податку на прибуток, пов'язаних з некоректною оцінкою валютних операцій.

Третім напрямом є аудит податкових наслідків логістичних операцій, у тому числі товарів у дорозі. Необхідно:

- уточнювати момент виникнення податкових зобов'язань;
- контролювати Incoterms у договорах для коректного формування бази ПДВ;
- застосовувати цифрові логістичні системи для відстеження митного оформлення [15].

У результаті забезпечується своєчасне відображення податкових подій, що напряму впливає на розрахунки з бюджетом. У комплексі такі заходи дають можливість посилити превентивний податковий контроль, уникати штрафних санкцій та підвищити податкову безпеку підприємства в умовах воєнної економіки.

Насамперед вдосконалення аудиту доцільно спрямувати на підсилення контролю валютних ризиків, оскільки імпорتنі поставки суттєво залежать від коливання курсу. Використання інструментів хеджування та цифрових методів прогнозування дозволить підвищити стабільність фінансових результатів і точність оцінки кредиторської заборгованості.

Другим напрямом удосконалення є підвищення якості управління імпортними запасами, які становлять значну частку оборотних активів підприємства. Використання методів ABC/XYZ-класифікації та цифрових систем контролю «товарів у дорозі» забезпечить оптимізацію запасів,

підвищення оборотності капіталу та зменшення ризиків знецінення, особливо в умовах воєнної нестабільності [20].

Важливим є також розширення ІТ-аудиту. Посилення контролю прав доступу, фіксація змін в облікових системах і аудит журналів подій мінімізуватимуть ризики викривлення даних та підвищать загальний рівень економічної безпеки [20].

Основні напрямки вдосконалення аудиту ТОВ «ЕПРОК Україна» наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Основні напрямки вдосконалення аудиту ТОВ «ЕПРОК Україна»

Напрямок вдосконалення	Сутність запропонованих заходів	Очікуваний результат
Удосконалення податкового аудиту	Розширений контроль ПДВ і податку на прибуток; автоматизоване звіряння податкових накладних і митних декларацій; оцінка податкових ризиків; аудит курсових різниць та своєчасності податкових подій	Зміцнення податкової безпеки, зниження ризику донарахувань та штрафних санкцій, забезпечення достовірності податкових зобов'язань
Контроль валютних ризиків	Хеджування валютних ризиків; цифрове прогнозування курсів; розширене розкриття впливу валютних коливань у звітності	Підвищення стабільності та прогнозованості фінансових результатів
Аудит і управління імпортом запасами	ABC/XYZ-аналіз; прогнозування попиту; контроль за товарами в дорозі; цифрова логістична аналітика	Оптимізація структури запасів, прискорення оборотності та запобігання знеціненню
ІТ-аудит та кіберзахист облікових даних	Контроль прав доступу; аудит журналів подій; системи фіксації змін в обліку	Зменшення ризику маніпулювання та підвищення економічної безпеки
Поглиблення аналітичних аудиторських процедур	Застосування коефіцієнтного аналізу; Big Data; прогнозні моделі ризиків	Підвищення якості аудиторських висновків та своєчасне виявлення відхилень
Аудит безперервності діяльності	Стрес-тести щодо логістичних та ринкових ризиків; аналіз залежності від постачальників	Мінімізація загроз платоспроможності, формування сценаріїв розвитку
Джерела аудиторської інформації	Розширення джерел доказів: електронні митні бази, реєстри контрагентів, перевірка достовірності первинних документів	Підвищення точності, повноти та достовірності аудиторських висновків

Джерело: сформовано автором на основі [15; 20].

Підвищення ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств вимагає системного й науково обґрунтованого вдосконалення аналітичного інструментарію, який використовується для оцінки результативності експортно-імпортних операцій. На прикладі ТОВ «ЕПІРОК Україна» встановлено, що традиційні методи фінансового аналізу (порівняльний, коефіцієнтний, факторний, DuPont-аналіз тощо) потребують доповнення поглибленими підходами, зорієнтованими саме на специфіку міжнародної торгівлі підприємства [27].

Удосконалення аналізу зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» передбачає доповнення традиційної системи коефіцієнтів (оборотності, рентабельності, частки імпортних запасів, коефіцієнтів забезпечення імпорту грошовими коштами, кредиторської підтримки тощо) спеціальними показниками, що відображають результативність саме експортних та імпортних операцій. Основні напрями вдосконалення аналізу зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

**Напрями вдосконалення аналізу імпортної діяльності
ТОВ «ЕПІРОК Україна»**

Напрямок удосконалення аналізу	Сутність запропонованих заходів	Очікуваний результат
Поглиблений аналіз ефективності експортних операцій	Розрахунок рентабельності експорту за країнами, ринками та товарними групами	Визначення найбільш прибуткових сегментів збуту
Удосконалення податкового аналізу імпортної діяльності	Аналіз сум мита, ПДВ з імпорту, податкових кредитів, пільг; моделювання податкового навантаження залежно від країни-експортера та Incoterms	Мінімізація податкових витрат, оптимізація митних режимів та підвищення чистої рентабельності
Оцінка валютного ефекту ЗЕД	Аналіз курсових втрат/виграшів шляхом зіставлення фактичних і скоригованих результатів	Зменшення впливу валютних коливань на фінансові результати
Аналіз логістичних витрат імпорту	Розрахунок повної собівартості імпортних поставок з урахуванням транспорту, страхування, митних платежів	Оптимізація маршрутів, партій поставок та рівня витрат

Напрямок удосконалення аналізу	Сутність запропонованих заходів	Очікуваний результат
Оцінка втрат від затримок поставок (cost-to-delay)	Аналіз штрафів, упущеної вигоди, перенесення строків контрактів	Підвищення надійності постачання та оптимізація умов Incoterms
Маржинальний аналіз експортних продуктів	Визначення маржинального доходу за кожною товарною групою	Формування ефективного портфеля експортної продукції
Калькулювання повних витрат експортних операцій	Урахування виробничих і комерційних витрат та витрат на фінансування імпорту	Обґрунтування мінімальної рентабельної ціни
ABC/XYZ-аналіз імпортних запасів	Класифікація за значущістю та стабільністю попиту	Скорочення надлишкових запасів і підвищення оборотності
Формування системи аналізу ризиків ЗЕД	Оцінка валютного, логістичного, політичного та санкційного ризиків (VaR, матриці ризиків)	Підвищення стійкості підприємства до зовнішніх загроз
Кореляційно-регресійний аналіз впливу ЗЕД на фінансову стійкість	Моделювання зв'язку імпортозалежності з ліквідністю, автономією та прибутковістю	Прогнозування потреби у капіталі та мінімізація ризиків

Джерело: сформовано автором на основі [15].

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності імпортової діяльності ТОВ «ЕПРОК Україна» є удосконалення податкового аналізу зовнішньоекономічної діяльності, який передбачає комплексне дослідження структури та динаміки податкового навантаження на імпортні операції. Зокрема, доцільним є регулярний аналіз сум митних платежів (ввізного мита, акцизу за потреби) та податку на додану вартість, що сплачуються під час митного оформлення обладнання та запасних частин. Розрахунок податкових витрат доцільно здійснювати за такими формулами:

$$M = C \times C_m / 100;$$

$$ПДВ = (C + M + Акц + ТЛВ) \times 20\%;$$

$$Пзаг = M + Акц + ПДВ;$$

де C — митна вартість товару, C_m — ставка мита, $ТЛВ$ — транспортно-логістичні витрати.

Це дає можливість оцінити їхній вплив на загальні витрати імпорту, а також визначити частку податків у собівартості імпортованої продукції:

$$\text{Чпод} = \text{Пзаг} / (\text{С} + \text{Тпост}) \times 100\%,$$

де Тпост — витрати з доставки товару до складу підприємства.

Підприємству важливо враховувати як поточні витрати, так і можливість формування податкового кредиту з ПДВ, що сприяє зменшенню фінансового навантаження.

Крім того, важливою складовою є оцінка правомірності та ефективності застосування митних і податкових пільг, спеціальних режимів оподаткування, а також оптимального визначення країни походження товарів для мінімізації ставок ввізного мита відповідно до міжнародних торговельних угод. Економічний ефект пільг пропонується визначати за формулою:

$$\text{Епільг} = \text{Пзаг}(\text{без пільг}) - \text{Пзаг}(\text{із пільгами}).$$

Пропонується також впровадження системи моделювання податкового навантаження залежно від умов поставки за Incoterms, ринків постачання та обраних логістичних схем [15]. Для цього може використовуватися індекс податкового навантаження:

$$\text{Іпн} = \text{Пзаг} / \text{С},$$

який забезпечує порівнянність варіантів імпорту та дозволяє приймати оптимальні управлінські рішення з огляду на мінімізацію податкових витрат.

Застосування поглибленого податкового аналізу у ЗЕД сприятиме оптимізації митних процедур, зниженню частки податків у структурі витрат, підвищенню чистої рентабельності імпорту, а також посиленню конкурентних позицій підприємства на внутрішньому ринку. Таким чином, удосконалення податкового аналізу імпортої діяльності є важливою передумовою стратегічної фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища [15].

Далі доцільно виділити рентабельність експортних поставок не лише в цілому по підприємству, а й за окремими ринками збуту й товарними групами. Це передбачає розрахунок валової та чистої рентабельності продажів за формулою:

$$\text{Рексп} = (\text{Пчексп} / \text{Дексп}) \times 100 \%,$$

де Пчексп – чистий прибуток від експортних операцій;
Дексп – дохід від реалізації продукції на зовнішніх ринках.

У випадку ТОВ «ЕППРОК Україна» такий підхід дозволяє зіставити ефективність реалізації обладнання й сервісних послуг на різних ринках (ЄС, інші країни) та виявити найбільш прибуткові сегменти.

Крім того, доцільно впровадити систему показників оцінки валютних втрат і вигравів, пов'язаних із коливаннями обмінного курсу. Для цього формується окремий розрахунок:

- фактичного фінансового результату від операцій за базовим курсом;
- скоригованого результату за альтернативним (умовно стабільним) курсом [15].

Різниця між цими величинами показує валютний ефект (позитивний або негативний) від зовнішньоторговельних контрактів.

Потім необхідно системно обчислювати логістичні витрати на одиницю імпортованої продукції, включаючи транспорт, страхування, митні послуги, складування та супровід. Це дає змогу:

- оцінити реальну повну собівартість імпортних товарно-матеріальних цінностей;
- порівняти вигідність різних маршрутів і видів транспорту;
- визначити мінімально доцільний обсяг партій поставок [15].

Нарешті, до системи фінансових індикаторів доцільно включити оцінку втрат від затримки імпортних поставок (cost-to-delay), коли прострочення постачання призводить до перенесення строків виконання контрактів, штрафних санкцій або упущеної вигоди. Це стимулює оптимізацію умов поставок (Incoterms), страхування ризиків та підвищення вимог до надійності контрагентів.

Варто відзначити, що традиційний фінансовий аналіз ЗЕД (порівняльний, індексний, факторний, коефіцієнтний, DuPont-аналіз) дає узагальнену картину

результатів діяльності, однак не розкриває структуру витрат і прибутку за продуктами та контрактами. Тому доцільно інтегрувати методи управлінського аналізу, які деталізують внутрішню економіку експортно-імпортних операцій [27].

По-перше, пропонується застосовувати аналіз маржинального доходу за експортними продуктами. Для кожної товарної групи обчислюється:

- ціна реалізації;
- змінні витрати (імпортні складові, логістика, митні платежі, комісії) на одиницю;
- маржинальний дохід ($MD = Ц - Зв$).

Такий підхід дозволяє:

- оцінити вклад кожного продукту в покриття постійних витрат і формування прибутку;
- визначити «локомотиви» прибутку в експортному портфелі;
- приймати рішення про доцільність розширення/скорочення певних позицій.

По-друге, доцільним є застосування калькуляції повних витрат експортних операцій, яка включає:

- виробничу собівартість продукції;
 - імпортні складові (запчастини, вузли, комплектуючі);
 - комерційні витрати, зокрема рекламу, участь у виставках, післяпродажний сервіс;
 - витрати на фінансування імпорту (процентні витрати, комісії банків)
- [27].

Таке структурування дозволяє коректно визначити мінімально допустимий рівень експортних цін та маржі.

По-третє, вагоме значення має впровадження ABC/XYZ-аналізу імпортних запасів. ABC-аналіз дозволяє виділити:

- групу А – імпортні позиції з найбільшою вартісною часткою у загальному обсязі закупівель;

- групу В – ресурси середньої значущості;

- групу С – малозначущі позиції.

XYZ-аналіз класифікує позиції за стабільністю попиту (Х – стабільний, Y – коливний, Z – нерегулярний) [27].

Комбінування ABC та XYZ-аналізу забезпечує:

- посилений контроль за позиціями типу АХ, АУ (дорогі та стабільні за попитом);

- спеціальні підходи до управління позиціями СZ, ВZ (дешеві, але нестабільні за споживанням).

Для ТОВ «ЕПІРОК Україна» це означає оптимізацію запасів імпортних запчастин і вузлів, скорочення надлишкових складських залишків та зменшення витрат на їх утримання.

Зовнішньоекономічна діяльність органічно пов'язана з підвищеним рівнем валютних, логістичних, політичних і правових ризиків. Тому вдосконалення аналізу підприємства має включати створення формалізованої системи оцінки та моніторингу цих ризиків.

З цією метою доцільно застосовувати валютний Value at Risk (VaR). Сутність показника полягає у визначенні максимально можливих втрат від несприятливих коливань валютного курсу з заданою ймовірністю в певному часовому горизонті. Для цього використовується: історична волатильність курсу; структура валютних зобов'язань і вимог; прогнозні сценарії (оптимістичний, базовий, песимістичний) [15].

VaR дозволяє кількісно оцінити, яким може бути ризик курсових втрат для підприємства, якщо, наприклад, гривня девальвує на певний відсоток.

Також важливо системно аналізувати ризики перебоїв у ланцюгах постачання. Для цього ідентифікуються ключові «вузькі місця»; оцінюється

ймовірність перебоїв та їх можливі наслідки; формуються альтернативні сценарії забезпечення.

Крім того до системи аналізу необхідно включити політичні та санкційні ризики, особливо у разі роботи на ринках із нестабільною геополітичною ситуацією. Аналіз проводиться за напрямками:

- можливість запровадження торговельних обмежень, митних бар'єрів, санкцій;
- ризики зміни законодавства щодо імпорту певних товарів (обладнання подвійного призначення, технологій);
- ймовірність ускладнення розрахунків (банківські санкції, SWIFT-обмеження тощо) [15].

Формалізація таких ризиків у вигляді матриці «ймовірність – наслідки» дозволяє підприємству обирати стратегію реагування: уникнення, зниження, передачу (страхування) або прийняття ризику.

Важливим напрямом удосконалення аналізу є перехід від статичної фіксації показників до моделювання їх взаємозв'язків, зокрема між результатами ЗЕД і фінансовою стійкістю підприємства.

В першу чергу, на основі даних за кілька періодів (наприклад, 3–5 років) доцільно побудувати кореляційно-регресійні моделі, що описують залежність:

- власного капіталу, коефіцієнтів автономії та маневреності – від частки експортних доходів у загальному обсязі реалізації;
- ліквідності та оборотності оборотних активів – від обсягів імпортних закупівель;
- рентабельності активів та власного капіталу – від показників ефективності імпорту (Еімп, Чімп, Озап).

Крім того на базі таких моделей підприємство отримує можливість:

- прогнозувати потребу в оборотному капіталі залежно від запланованого зростання імпортних операцій;

- оцінювати, наскільки збільшення частки імпорту в запасах впливатиме на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість;
- визначати чутливість чистого прибутку до зміни цін на імпортні ресурси або до коливань курсу.

Також кореляційний аналіз дає змогу виявити критичні порогові значення імпортозалежності, після яких: зростає ризик втрати фінансової рівноваги; погіршуються показники платоспроможності; підвищується вразливість до зовнішніх шоків. Встановлення таких порогів є основою для формування лімітів на концентрацію імпортних закупівель у загальній структурі ресурсів підприємства.

Реалізація запропонованих напрямів удосконалення податкового аудиту та аналізу експортно-імпортних операцій дозволить ТОВ «ЕПРОК Україна» підвищити рівень контролю за фіскальними ризиками, оптимізувати податкове навантаження та покращити ефективність використання митно-податкових інструментів у ЗЕД. Очікуваним результатом є зростання чистої рентабельності імпортних операцій, підвищення прозорості облікових процедур і посилення конкурентних позицій підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

ВИСНОВКИ

Експортно-імпортна діяльність підприємства є багатокомпонентною системою, що інтегрує виробничі процеси, фінансові розрахунки, митне регулювання та маркетингове забезпечення. Її результативність визначається поєднанням державної політики, конкурентного потенціалу підприємства, рівня розвитку інфраструктури ЗЕД та інноваційних можливостей суб'єкта господарювання.

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», експортом вважається продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарювання (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт. Імпорт визначається як купівля українськими суб'єктами ЗЕД в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення на територію України, включаючи купівлю продукції для власного споживання установами України, розташованими за її межами [35].

Оподаткування експортно-імпортних операцій на рівні підприємства виступає ключовим елементом формування його фінансових результатів та визначає кінцеву ефективність участі у зовнішньоекономічних відносинах.

З метою ефективного аудиту та аналізу податкових зобов'язань суб'єктів ЗЕД в роботі систематизовано ключові особливості чинного правового регулювання оподаткування в умовах воєнного стану.

Податковий аудит експортно-імпортних операцій підприємства являє собою комплекс процедур щодо контролю правильності оподаткування, документального супроводу та бухгалтерського відображення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Теоретичне підґрунтя податкового аудиту експортно-імпортних операцій базується на вимогах Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України «Про

зовнішньоекономічну діяльність» та Закону України «Про валюту і валютні операції», що формують нормативно-правові засади здійснення операцій міжнародної торгівлі й визначають податкові зобов'язання суб'єктів господарювання у сфері ЗЕД.

Фінансовий аналіз експортно-імпортних операцій є важливою складовою системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, оскільки дозволяє оцінити ефективність міжнародних торговельних угод, виявити резерви зростання прибутковості, а також забезпечити фінансову стабільність у динамічних умовах валютних коливань і митного регулювання.

Податковий аналіз експортно-імпортних операцій — це системне дослідження впливу міжнародної торговельної діяльності підприємства на формування його податкових зобов'язань, податкових ризиків та фінансових результатів. Він спрямований на оцінювання правильності розрахунку податків, своєчасності їх сплати, обґрунтованості податкових пільг та відповідності нормативно-правовим вимогам зовнішньоекономічної діяльності.

У 2 параграфі була здійснена загальна характеристика підприємства та аналіз показників фінансово-господарського стану ТОВ «ЕПІРОК Україна». Основним видом діяльності ТОВ є імпорт гірничошахтного обладнання, запасних частин до такого обладнання, реалізація обладнання та надання послуг сервісного обслуговування і ремонту. Підприємство демонструє прибуткову діяльність, володіє достатнім обсягом оборотних активів, розширює сервісну підтримку техніки та відіграє важливу роль у забезпеченні критичної інфраструктури країни. Група Ерігос надає фінансову та операційну підтримку, що підвищує стійкість роботи підприємства в умовах зовнішніх викликів.

В розділі 2 було розглянуто організацію та методику проведення податкового аудиту експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕПІРОК Україна». Методика податкового аудиту підприємства включає послідовне виконання процедур для отримання достатніх доказів правильності формування та

своєчасної сплати податкових зобов'язань. На підготовчому етапі проводяться такі основні процедури:

- аналіз організаційно-правової структури та видів діяльності;
- оцінка внутрішнього податкового контролю;
- вивчення облікової політики та визначення переліку основних податків;
- ідентифікація ризикових ділянок;
- складання загального плану аудиту.

На другому етапі проводиться збір і перевірка аудиторських доказів:

- ПДВ: звірка первинних документів, перевірка податкового кредиту, контроль митних декларацій, співставлення з фінансовою звітністю;
- податок на прибуток: перевірка формування фінансового результату, обґрунтованість податкових коригувань, наявність відстрочених податків;
- податки із заробітної плати: контроль правильності нарахувань ЄСВ, ПДФО, військового збору та відповідності звітності (форма 1ДФ, ЄСВ-розрахунок);
- за необхідності – перевірка мита, акцизу та інших платежів.

На підсумковому етапі результати оформлюються у звіті, який включає характеристику платника, перелік перевірених податків, опис порушень, розрахунок податкових зобов'язань, оцінку податкової безпеки та рекомендації щодо підвищення ефективності податкової роботи.

Аудиторська перевірка ТОВ «ЕППРОК Україна» була проведена незалежною аудиторською компанією ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги». У процесі перевірки аудитори здійснювали огляд усього комплексу фінансової звітності, що охоплювала баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітності, які містили стислий виклад облікової політики підприємства. На підставі проведених процедур аудитори дійшли висновку, що надана звітність достовірно та повно відображала фінансовий стан компанії на 31 грудня 2023 року, її операційні результати та грошові потоки за звітний рік.

У наступному параграфі було розглянуто організацію та методику податкового аналізу експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕППРОК Україна». Для здійснення комплексної оцінки застосовується система спеціалізованих показників, що забезпечують вимірювання податкового навантаження, ефективності використання податкових інструментів та їх впливу на прибутковість експортно-імпортової діяльності. Так, для здійснення податкового аналізу були використані такі показники: податкове навантаження на прибуток, %; нетто-позиція з ПДВ, тис. грн; імпортна база (орієнтовно), тис. грн; дохід від експорту, тис. грн; чистий прибуток, тис. грн; частка ПДВ-кредиту в оборотних активах, %. Проведений податковий аналіз експортно-імпортних операцій ТОВ «ЕППРОК Україна» за 2024 р. свідчить про те, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства має вагомий вплив на формування податкових зобов'язань і фінансові результати його функціонування. Попри позитивну динаміку доходу від реалізації та чистого прибутку у 2024 році, податкове навантаження на прибуток залишається суттєво вищим за нормативний рівень, що може бути обумовлено податковими різницями, пов'язаними із застосуванням особливого порядку оподаткування експортно-імпортних операцій, а також коливаннями валютного курсу. Сукупна податкова позиція підприємства характеризується зростанням кредиторської заборгованості перед бюджетом при одночасно незначній частці ПДВ-кредиту, що вказує на необхідність посилення контролю за своєчасністю розрахунків із бюджетом та оптимізацією податкового адміністрування у сфері ЗЕД. Значна імпортозалежність діяльності формує додаткові ризики, пов'язані з митним та валютним регулюванням, що потребує управління через удосконалення логістичних схем і збалансування структури закупівель.

В роботі також був здійснений аналіз ефективності імпортних операцій ТОВ «ЕППРОК Україна». На основі чого було зроблено висновок про достатній фінансовий потенціал для розширення імпортних закупівель, що забезпечує ефективне використання імпортних ресурсів. Водночас зростання залежності

від імпорту потребує посилення контролю за валютними ризиками та оптимізації логістики для мінімізації можливих загроз у перспективі.

У 3 розділі були запропоновані такі напрямки удосконалення податкового аудиту для підвищення достовірності податкових баз і мінімізації податкових ризиків:

- удосконалення податкового аудиту ПДВ, зокрема посилення контролю формування податкового кредиту шляхом автоматизованої зв'язки документів, контролю строків реєстрації податкових накладних та перевірки ризиковості контрагентів;
- контроль валютних ризиків через сценарне моделювання впливу курсових різниць, формування резервів і розкриття валютних ризиків у примітках до звітності;
- аудит і управління імпортованими запасами з урахуванням моменту виникнення податкових зобов'язань, умов Incoterms та цифрового відстеження митного оформлення товарів у дорозі;
- IT-аудит та кіберзахист облікових даних з метою підвищення надійності податкової інформації, захисту від маніпулювання та несанкціонованого доступу;
- поглиблення аналітичних аудиторських процедур, спрямованих на оцінку податкового навантаження, ризикапетності та відповідності податкової поведінки підприємства ринковим умовам;
- аудит безперервності діяльності як чинника податкової безпеки, врахування впливу зовнішніх кризових факторів (зокрема воєнного стану) на податкові зобов'язання;
- розширення та якісне оновлення джерел аудиторської інформації через використання цифрових державних сервісів, митної аналітики та ризик-орієнтованих індикаторів контролюючих органів.

Напрямки вдосконалення аналізу імпортової діяльності ТОВ «ЕПІРОК Україна» визначено наступні:

- поглиблення аналізу ефективності імпортних операцій із застосуванням розширеної системи показників результативності зовнішніх продажів;
- удосконалення податкового аналізу імпортної діяльності шляхом підвищення точності визначення податкової бази та контролю впливу митних платежів на фінансовий результат;
- оцінювання валютного ефекту ЗЕД для врахування курсових коливань у прибутковості міжнародних операцій;
- аналіз логістичних витрат імпорту з метою оптимізації витратних компонентів постачання та зниження загальної собівартості ресурсів;
- визначення втрат підприємства від затримок поставок (cost-to-delay) для мінімізації ризиків переривання виробничих процесів;
- калькулювання повних витрат експортних операцій з урахуванням логістичних, митних і трансакційних компонентів;
- формування комплексної системи аналізу ризиків зовнішньоекономічної діяльності відповідно до ризик-орієнтованого підходу;
- застосування кореляційно-регресійного аналізу для оцінювання впливу параметрів ЗЕД на фінансову стійкість підприємства.

Впровадження визначених напрямів удосконалення податкового аудиту та аналізу експортно-імпортної діяльності сприятиме підвищенню якості контролю фіскальних зобов'язань ТОВ «ЕППРОК Україна», зниженню податкових ризиків і раціоналізації податкового навантаження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В. *Податковий аудит у системі фінансового контролю* : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 412 с
2. Балак Ю. С. Методичне забезпечення формування стратегії розвитку експортно-імпоротної діяльності підприємств. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 6 (17). С. 19–30.
3. Белінська Я. В., Коляда О. В., Назаров М. І. *Експортно-імпорتنі операції: навчальний посібник*. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 254 с.
4. Бордаєв В., Проскурніна Н. Фактори впливу на інноваційний розвиток експортноорієнтованого підприємництва в умовах цифровізації економіки. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 1 (29). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1\(29\)-443-456](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1(29)-443-456)
5. Бублик Є. О. Посилення валютного регулювання в Україні в умовах ескалації воєнних дій. *Економіка України*. 2022. № 10 (731). С. 35–50. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/202>
6. Вовк В. А., Гаврильченко О. В. Оцінювання експортного потенціалу підприємства на основі розрахунку інтегрального показника його розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5. № 1. С. 115–122.
7. Войнаренко М. П., Дrajниця С. А., Склабінська А. І. *Фінансовий аналіз* : навч. посіб. / за ред. М. П. Войнаренка ; рек. МОН України. — Вінниця : [видавництво не вказано], 2025. — 342 с.
8. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. *Економічний аналіз*: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с. <https://www.tkfk.te.ua/wp-content/uploads/2025/09/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9D.%D0%90.%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B72020-%D1%80.pdf>

9. Вплив змін валютних курсів. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 (НП(С)БО 21). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-00>
10. Ганін В. І., Борох С. В. Стратегічні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28. № 3. С. 162–169.
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
12. Деякі питання митного оформлення окремих товарів. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 березня 2022 року № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022>
13. ЕППРОК Україна. Офіційний сайт. URL: <https://www.epiroc.com/en-ua>
14. Єлісеєва О. К., Байєр А. Г. Аналіз та облік експортно-імпортних операцій виробничо-торговельного підприємства. *Управління змінами та інновації*. 2021. № 1. С. 42-47. DOI: 10.32782/CMI/2021-1-8.
15. Жукова Т. А., Басанець І. В., Плікус І. Й. Удосконалення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Вісник Сумського державного університету*. Серія: Економіка. 2022. № 2. С. 29-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2022_2_5
16. *Забезпечення розвитку експортно-імпортної діяльності підприємств*: колективна монографія / авт. кол. : Л. М. Малярець, Т. П. Скляр, А. О. Віжунов, Ю. С. Балюк, В. М. Купріянов, Д. В. Фат'янов, О. О. Гайдук. Харків : Лібуркіна Л. М., 2025. 226 с.
17. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємства* : підручник / за ред. А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник. Київ: КНТЕУ, 2019. 652 с.
18. Коблянська О. І. Сучасний стан проведення експортно-імпортних операцій в Україні. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. 2006. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/suchasniy-stan-provedennya-eksportnoimportnih-operaciy-v-ukraini.html>

19. Крутік Ю. В., Столяр Ю. А. Сутність понять «експорт» та «імпорт» як об'єктів державного управління. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/24>
20. Левченко Н. М., Пальчиковський С. В. Методологічні аспекти аудиту експортно-імпортних операцій підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. № 42. С. 271–277. <http://eir.zp.edu.ua/handle/123456789/570>
21. Лубенченко О. Є. *Аудит зовнішньоекономічної діяльності* : монографія. Київ : Кондор, 2024. 256 с.
22. *Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник* / А. І. Боярчук, Р. П. Огородник, І. А. Плющик, Н. М. Антофій, Н. Є. Федорова. Херсон : ТОВ «ВКФ “СТАР” ЛТД», 2018. 374 с.
23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21). Вплив змін валютних курсів. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text
24. Митний кодекс України. Від 13 березня 2012 року № 4495-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
25. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Мінфін України; Наказ, Положення від 29.11.1999 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
26. Отенко В. І., Бараннік І. О. Оцінка рівня експортно-імпортного потенціалу промислових підприємств: методичне забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4 (471). С. 256–261.
27. Панасюк В. М., Птащенко О. В., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 1 (12). С. 25–34. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24110/1/JSED_2023_N1%2812%29_P025-034.pdf

28. Податковий кодекс України. Від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
29. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
30. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. Закон України від 30 червня 2023 року № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20>
31. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 651. URL: <https://mof.gov.ua/uk/orders>
32. Про затвердження переліку товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2021 року № 1424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1424-2021>
33. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. Постанова Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_18022022_18
34. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>
35. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
36. Танасієва М.М. Облік і оподаткування зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 100 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3031/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9E%D1%96%D0%9E%20%D0%97%D0%95%D0%94%20%D0%A2%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9C.2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
37. Фатьянов Д. В. Методичне забезпечення оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства. *Вісник ХНУ ім.*

- В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2022. Вип. 16. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-05>
38. Fugazza M., Molina A. C. *On the determinants of exports survival*. Policy Issues in International Trade and Commodities Study Series. 2011. No. 46.
 39. Heckscher E., Ohlin B. *Interregional and International Trade*. Cambridge, 1933.
 40. Jawaid S. T., Waheed A., Siddiqui A. H. Terms of trade and economic growth in developing country: Evidence from bilateral and commodity level analysis. *Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies*. 2020. Vol. 13, No. 1. P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.1108/JCEFTS-07-2019-0035>
 41. Nesterenko, O., & Kononov, I. (2022). Conceptual fundamentals of audit in the management of foreign economic activity. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (102), 5-13. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-01>
 42. Ricardo D. *Principles of Political Economy and Taxation*. London, 1817. URL: <https://competitionandappropriation.econ.ucla.edu/wp-content/uploads/sites/95/1970/01/Principles-of-Political-Economy-and-Taxation-1817.pdf>
 43. Smith A. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London, 1776. URL: <http://gesd.free.fr/smith76bis.pdf>

ДОДАТКИ